

QUADERNS D'ESTUDI

N.º 44

BARCELONA, SETEMBRE 1920

VOL. XII

DEL MALPARLAR. — I. — Tothom sap, tant si creu com si no creu en Déu, que aquesta paraula «Déu» enclou la idea d'un ésser poderós, sapient sobre tota saviesa, generós sobre tota generositat, boníssim, justicier, posseïdor, en fi, de totes les perfeccions. Doncs bé; quan un ateu blasfema, sabent nosaltres que es fa compte que Déu no existeix, haurem d'entendre que blasma els conceptes que s'atribueixen a aquesta paraula, és a dir, que renega de la ciència, de la justícia, de la generositat, de l'honradesa, de totes aquelles virtuts i qualitats que fan que l'home pugui viure entre els homes sense inspirar-los avorriment. I, és clar, qui renega de tot això serà que no ho estima i que es complau en publicar la seva pròpia vilesa. ¿No és natural que tota persona il·lustrada experimenti envers d'ell un sentiment de fàstic i repulsió? I si el que malparla d'aquesta manera és un cristià, pitjor que pitjor : no solament rebaixa la seva pròpia dignitat, com els ateus, i fastigueja els que el senten, sinó que els horroritza, com no pot menys d'horroritzar l'home que perd el sentit de la pròpia conservació i el respecte degut a un pare venerable.

La blasfèmia en boca d'un incrèdul, acusa imbecilitat; en boca d'un creient, demència.

II. — El vici de la blasfèmia no és peculiar de rics, ni de pobres, ni és signe segur d'irreligiositat; el seu denominador comú és la incultura. He conegut obrers humilfssims, que es podrien citar com a models respecte a honestesa de llenguatge; eren persones que havien llegit, que havien estudiat més o menys i que estimaven la llur dignitat d'home, aquest tresor que no es conquista amb la fortuna i que pot brillar amb igual esplendor a la barraca que al palau. Vaig tenir una vegada una llarga con-

versa amb un fadrí flequer, qui sustentava idees completament oposades a les meves sota el punt de vista religiós i social, i malgrat la repugnància que m'inspiraven les seves opinions, vaig escoltar-lo amb gust i vaig fer-me honor de discutir amb ell per raó de la urbaníssima correcció de la seva parla. En canvi, una nit, a l'Ateneu Barceloní, vaig sentir a desgrat meu, en un cercle de joves ostentosos, tals flastomies i expressions tan grolleres, que no puguí menys d'apartar-me amb horror. Vaig preguntar qui eren aquells malparlats... i sí, em digueren que eren nois de cases fortes, xicots rics, però d'un llustre purament exterior. Tothom estava segur de què mai escriurién cap llibre.

III. — S'ha pretès fer la defensa de la blasfèmia, dient que és matèria artística; i com a prova s'ha retret la tragèdia de *Prometeu encadenat* allà on el protagonista profereix terribles malediccions contra Júpitre, qui el tiranitza. I, efectivament, dins d'aquest exemple no sols la blasfèmia és artística, sinó que dóna idea de la grandesa d'ànima de qui la profereix. Quan es tracta d'un déu reconegudament tirà i malvat, com l'inclement, luxuriós i envejós Júpitre dels grecs, l'avorrir-lo és senyal de bonesa i el blasmar-lo de valentia. Però la blasfèmia contra un Déu paternal, suma de totes les perfeccions, tal com avui dia el comprèn la humanitat, lluny d'indicar grandesa d'ànima, indica baixesa i embrutiment. En aquest cas l'única magnanimitat que es presenta a la nostra admiració és la de Déu, que concedeix tan generosament a l'home el do de la llibertat. Cal entendre que ço que fa odiosa la blasfèmia no és tant el poder com la bondat i excel·lència de Déu.

IV. — Però se'm dirà que, àdhuc referida al Déu amorós dels cristians, la blasfèmia pot ésser matèria artística. I no tinc inconvenient en concedir-ho, entenent-ho com cal. És indubitable que cau dintre el regne de l'art la pintura d'una ànima que s'exaspera i arriba a l'odiosa procacitat de la blasfèmia. Però es pretén amb això provar que la blasfèmia sigui acceptable? Per ventura no són matèria d'art l'assassinat feréstec, l'adulteri,

l'odi, la venjança, el frau, la traïció i tots els desordres i totes les males passions? Són per això menys reprobables?

V. — Si un literat ens descriu un malalt, i ens posa a la vista el seu defici i ens fa sentir les paraules desordenades del seu desvari, aquest desvari podrà resultar una gran obra artística; si, en canvi, l'autor desvarieja en la seva obra, no la podrem sofrir i ens caurà de les mans. Així mateix, si un autor ens pinta una ànima ingrata i violenta, que en la lluita contra l'adversitat perd el seny i flastoma, aquesta flastomia podrà ésser perfectament artística, com són perfectament artístics, per exemple, en l'Evangeli els sarcasmes vils que la turba adreçava a Jesucrist crucificat; però si fos l'autor el qui blasfemés, la seva obra resultaria immoral, i la immoralitat provoca una repugnància que impossibilita el plaer estètic.

Heu's aquí un punt delicadíssim en art. És lícit pintar l'adulteri, la blasfèmia, l'assassinat... però no és lícit adulterar, ni blasfemar, ni assassinar... La més mínima complacència, la més mínima aprovació que manifesti l'autor per aquests actes, que pren com a matèria artística, el fa parçoner d'ells i destrueix de cop i volta l'efecte estètic de la seva obra.

VI. — És una vergonya haver-ho de confessar, Catalunya és tal vegada la nació on està més estès el vici de la blasfèmia i el malparlar. És un fet que ens deshonra als ulls de tot el món.

Una vegada, tornant de la Cerdanya francesa, vaig tenir per company de viatge dins el cupè d'una diligència, un personatge francès que, segons m'insinuà, venia a Espanya a exercir una missió política. A les primeres paraules vaig saber que no era catòlic ni tan solament cristià, per més que s'alabava de sentir certa admiració per les doctrines de Jesucrist. Haguérem de sostenir una llarga conversa; el lloc i l'ocasió ens hi obligaven; i d'una cosa a l'altra vinguérem a escatir quina constitució política podia millor convenir a l'estat espanyol. Ell pretenia que la forma republicana bastava a guarir tots els nostres mals. Jo defensava que, amb monarquia o república, solament un sistema basat en l'autonomia regional podia salvar-nos, i posat en aquest camí

vaig dissertar amb entusiasme sobre els aventatges que Catalunya obtindria amb aquest sistema. I, és tan poderosa la força de la raó, que malgrat la meua escassa habilitat, el meu contrinçant no sabia què contestar i guardà un silenci ple de reflexió. Però al cap de poca estona, arribats en mala hora a un poble, que no vull anomenar, la diligència s'aturà en mig d'un ardat de compares i bordegassos, que articulejaven i reien tot blasfemant platxeriosament. I aleshores el meu company de viatge em tocà al muscle i, senyalant-me aquella gent malparlada, em va dir:

«—Què!... Amb un poble així preteneu aspirar a l'autonomia?»

VII.— Cert, un poble que no sap governar la seva llengua, és un poble incapacitat per a tota funció de govern. Blasfemar és declarar-se imbecil o dement. Però Catalunya comença a reaccionar contra aquest mal vici; i per altra part, l'autonomia, portant una forta catalanització, no seria un remei? Estic completament convençut que no hi ha més que dos expedients per acabar amb el malparlar del nostre poble: o l'anul·lació completa de la llengua catalana o la seva general cultura i vigorització. El nostre poble no és més mancat de sentit moral que la generalitat dels altres pobles europeus; l'estadística de la criminalitat ho prova. Però aquí la instrucció es dóna en una llengua que els que no passen de les primeres lletres no arriben a entendre; i allò que no s'entén no pot ésser element de cultura. Aquest sistema ha de corrompre per força la llengua del país de dues maneres distintes: en les classes il·lustrades, és a dir, en aquelles que han seguit llargs estudis, ha de determinar-hi la corrupció pel barbarisme, i en les indoctes, en aquelles que només han saludat els estudis elementals, la corrupció per la incultura, mare natural de la blasfèmia i l'embrutiment.

VIII.— Voleu que el poble no blasfemi? Doncs dignifiqueu la seva llengua, l'única que ell entén. Mostreu-l'hi bella i literària; feu que hi senti passar el buf vivificador de l'àngel de la poesia; doneu-li mestres que parlin com ell parla, però gentilment i explicant-li lliçons que pugui capir; doneu-li això que es dóna a

les altres nacions europees, i, n'estic seguríssim, el poble català, model de bon sentit moral, tornarà a la verba honesta i saborosa.

I si això no es pot fer, que es mati d'un cop la llengua catalana, la llengua dels nostres savis i poetes, la llengua que tant i tant estimo : no trobo altre remei; el sistema actual és intolerable.
— JOAQUIM RUYRA.

LA QÜESTIÓ SOCIAL EN L'ESCOLA PRIMÀRIA.—

En els centres d'ensenyament primari no hi ha, naturalment, demandes d'obrers per a millorar de condició, sobtada declaració de vagues, *lock-outs*, actes de sabotatge o assassinats. Però totes aquelles causes que produeixen aquests episodis dels nostres conflictes socials, allí, com en altres aspectes de la vida, també s'hi deixen veure, i hom nota com fan solc i a poc a poc a poc germinen en la consciència innocent de molts infants. És clar que el noi tendeix sempre a l'alegria i al bullici i oblida totes les coses, emperò, com que dites causes no desapareixen mai, amb el temps produeixen inevitablement llur efecte. Especialment en els alumnes de classes superiors, que ja han complert deu o catorze anys, hom observa que la posició social de llurs respectives famílies resta tan diferenciada en llur cervell, que els imprimeix caràcter i adapta la vida que s'inicia, a la corrupció, les vanitats i les passions de les persones majors. Com passa això?

La pedagogia de trenta anys enrera no topava amb aquesta dificultat, perquè en aquell temps les desigualtats socials, si bé eren tema d'estudi, no oferien problemes a la col·lectivitat; vivien solament en la consciència isolada d'alguns pensadors i en petits nuclis de masses obreres. Però actualment, i, sobretot, després de la guerra europea, que les lluites entre potentats i proletaris són el nostre pa de cada dia, a tot arreu on la vida palpita hom les discuteix, hom les estudia i hom les comenta. Aquest inestroncable mercadeig de idees sobre la trajectòria del capital, reporta una major sensibilitat a tothom per a apreciar el poder i les

conseqüències de la riquesa. Els nois, al cap i a la fi, homes com nosaltres, no resten exclosos de l'evolució social del món.

Cert que, malgrat tot, la inquietadora qüestió social no es presenta en aquelles consciències inexpertes amb la mateixa transcendència que té en les nostres, més experimentades. Allà són coses de poca importància que els fa adonar d'aquest problema. Són les sabates o el vestit d'un noi* que són millors que els d'un altre, la diferent qualitat del berenar que es mengen a l'hora d'esbarjo, les minyones que van a cercar els uns i les altres corren a la bona de Déu per carrers i places, uns quants que n'hi ha de recomanats mentre els altres pleguen d'hora per no destorbar aquella ensenyança especial, la poca delicadesa d'alguns professors que tracten amb remarcats afecte els fills de famílies de posició, les converses que tenen entre ells, relatant-se festes, viatges, regals i assumptes de casa, que les famílies d'uns feren i les dels altres s'ho miraren. Tots aquests fets, però, que seran tan insignificants com es vulgui, el mestre finament observador veu de seguida com influeixen de manera decisiva en la joia, la tristesa, l'ensenyança i l'esperit de sos alumnes.

El nen que veu que els Reis li han portat una gorra, mentre que a son company, tal volta menys aplicat, un automòbil, un tren, un submarí i un teatre, agafa un posat quiet, de melangia i de tristesa, que potser el tindrà per a sempre. D'aquí endavant, si es vol entretenir amb aquelles joguines, sap que només ho podrà fer quan al seu company li doni la gana. « — Em vols deixar això? », sentireu com fa. El noi que endevina que a casa seva van justos i que no li poden comprar els llibres que necessita a l'Escola, mentre que els altres companys els tenen en abundància, moltes vegades perd l'estímul en el treball i no posa tota l'atenció de què fóra capaç a l'estudi, perquè sap que no s'hi podrà guanyar la vida, car els seus pares esperen que tingui

* Recordem que, quan estudiàvem a l'Institut de Tarragona, un dia el catedràtic Sr. Soler tragué un noi de classe perquè hi havia assistit amb espardenyas.

mig any més per a posar-lo al camp, al taller o a la fàbrica. El noi que observa que a casa seva a ningú cal treballar per viure i que fent quatre moixaines als pares li permeten tota mena de ganduleries, al més petit obstacle que troba en la comprensió o execució d'una cosa, resta aturat i diu al mestre, de manera més o menys dissimulada, que ho faci un altre. També hi ha mimats que per fer cap a l'Escola, per vici exigeixen dels pares, dels avis o de la tia un munt de concessions, entre les quals hi sol haver força vegades la d'anar al cinema a la tarda, demà o diumenge, on acostumen a aprendre bé de cops moltes coses que no els convenen. Tampoc falten casos de famílies que, ocupades en cabòries mundanes o perquè no senten un ver amor a l'ensenyança, no es preocupen dels fills a l'Escola, no els aprecien llurs avenços, i, en conseqüència, aquells no es senten estimulats per a continuar llur tasca meritòria.

I mirant vers una altra banda, ¿hauem de fer notar la depressiva situació del noi isolat que es veu separat dels altres en una escola on tots tenen la mateixa taca social? ¿No heu reparat mai en el posat d'aquestes criatures que sembla que els hagin arrencat l'alegria de l'ànima? L'estat moral del noi que se'n va a treballar sense tenir la instrucció suficient, encara que tingui l'edat, tampoc és gens envejable, i menys encara si en aquesta manca d'instrucció han contribuït factors independents de la voluntat del noi.

La posició social, porta encara moltes més complicacions a l'Escola primària. Els fills, per una multitud de raons d'ordre familiar, mentre no són homes, viuen quasi sempre les mateixes idees dels pares. Emperò, ja és sabut que la majoria d'aquests tenen una educació deficient, unilateral o inharmonica, especialment aquells que no següen carrera o no van ésser llarg temps educats en col·legis, com passa en quasi tots els obrers i en molta gent de la classe mitjana. Per això entre ells s'hi troba sovint tot el catàleg de la desorientació humana. Hi ha qui blasfema com un dimoni, qui no és bo per a guanyar-se el pa de la jornada, qui porta una indisciplina social a l'ànima, qui està ple de vicis

i passions que no cap amagar, i qui viu un món de manies en diversos aspectes de la vida, per aquesta, aqueixa o aquella altra circumstància. Els pervinguts sobretot, inflats per la sort que els va somriure, estan convençuts que tenen raó en totes les coses. Doncs bé; els nois transmeten a l'Escola els conceptes que aprenen a casa, entorpint la bona marxa de l'educació. Si a casa són misantrops i eixuts de caràcter, el noi es mostra curt en el parlar i no es deixa dominar per les raons dels altres. Si a la llar donen una gran importància als nombres o al dibuix, el noi posa una gran atenció als comptes i al llapis i deixa en lloc secundari les altres matèries d'ensenyança. Si a casa renequen i s'enfurismen per no res, el noi diu paraulotes a cada instant i s'enutja per la més petita cosa. Per aquest cantó els pares també influeixen en la professió dels fills, destruint manta vegada una aptitud i un benestar moral que s'iniciaven. No cal dir que tots aquests mals s'agreugen quan un ideal de pàtria i ciutadania no infon esperança a la nostra vida.

També es donen casos de petits comerciants o industrials que, per un egoisme mal entès, ocupen el noi en encàrrecs i altres afers totes les hores que és fora de classe. Què passa, llavors? Com que el noi per naturalesa pròpia necessita un cert temps d'esbarjo durant el dia amb altres de la seva edat, i aquesta expansió no l'ha pogut tenir per raó d'haver treballat quan els seus companys jugaven, en arribar a l'Escola, quasi sempre tard, no està per ocupar l'atenció en cap cosa, sinó que té ganes de mirar, moure's, cantar o fer broma, i, per tant, destorba la classe. A aquest mal s'hi afegeix molts cops el que la família, com que l'ha necessitat, sense donar-se'n compte li ha estat indulgent en moltes coses quan era hora de corregir-lo, i ara ni ella ni el mateix mestre, a no ésser amb mesures extremes, poden dominar-lo. D'això resulta un mal exemple a estudi i un continu sofriment moral pel que té la responsabilitat d'encaminar-lo.

« — ¿És que el mestre — hom dirà — no pot actuar davant d'això? » El camí és sembrat d'obstacles, i en les raons que

fins ara ha donat la pedagogia hi ha molta més retòrica i foc d'encenalls que mitjans d'eficàcia.

A l'Escola el noi oirà les paraules del professor, eloqüents, ben intencionades, capaces de menar-lo a una vida essencialment cristiana. Però a l'Escola també hi trobarà l'exemple innegable, que veurà amb els ulls i tocarà amb les mans, d'altres nois que tenen el que ell no posseeix i que són tractats de manera més amable. I si només fos allí, rai. Un cop surti al carrer o entri a casa seva, confirmarà més profundament aquestes diferències. Podeu estar ben segurs que per talent que tingui l'educador, aquest fet viu impressionarà molt més la seva ànima, tota insint, quasi bé fisiològica, que no pas les paraules del mestre, totes calor i entusiasme. La seva edat no comprèn encara les qüestions d'alta espiritualitat. Dificilment convencereu un noi, per allò de la bondat i de la recompensa celestial, que és millor no tenir un llibre i passar gana, que tenir-ne molts i anar ben menjat.

Això de banda, perquè un mestre tingui ascendència espiritual i educativa entre els alumnes, és necessari que gaudeixi d'una gran consideració personal per part de la gent, a manera de sacerdot, i sobretot, per part dels pares dels educands, a tall de guia insubstituïble del fill, durant els primers anys de la vida. Per dolorós que sigui, avui per avui cal confessar que aquesta estima especial no s'albira per cap indret. No és hora ara de discutir si els mestres se n'han fet o no creditors, però el fet real és que el sou miserable que frueixen per una tasca tan delicada i de tanta transcendència, no és el més apropiat perquè un home atenyi en els nostres dies una gran consideració social. I així passa que per la major part de la gent un mestre és un desgraciat que no serveix sinó per a ésser menyspreat i fer-ne riota. Com és natural, ve un dia que el noi s'adona del trist concepte en què és tingut el seu mestre o s'assabenta furtivament a casa d'una paraula depressiva envers el mateix que els pares no han vigilat prou a pronunciar-la. ¿Voleu que en aqueixes condicions el professor exerceixi autoritat moral sobre el seu deixeble? Da-

vant d'això, el noi, pel que li convé, escoltarà la part instructiva d'allò que el mestre expliqui, però en tot el restant es creurà ésser tan independent com les persones desaprensives que li han fet perdre la fe.

També per mestres particulars i diverses institucions polítiques i d'ensenyança s'han creat escoles d'un nombre limitat de nois per a classes riques, deixant que els fills dels obrers i de gent de classe mitjana s'amunteguin en altres més modestes, convertint-se igualment, per aquest sol fet, en escoles especials, si bé l'especialitat que tenen és la de no educar. Això, que de primer antuvi podria semblar que evita la tristesa dels alumnes humils, ja que se'ls aparta del contacte amb els altres, a llarg temps no aconseguirà sinó fer més violenta la lluita social, creant odis d'efectes més terribles entre les dues classes. Quan no hi ha confraternitat entre els homes, quan tots es separen en partits, sectes o castes irreductibles, és quan la vida civil es torna salvatge, impeding tota mesura de progrés social. ¿Creieu que els nois rics, separats dels pobres, apendran d'estimar-los? ¿Penseu que els nois pobres, apartats dels rics, els consideraran com a germans? ¡Quanta inconsciència no hi ha en aquestes divisions de la nostra mainada!

Per tots els casos relatats i molts d'altres de caràcter més particular que la delicadesa no deixa contar, s'arriba al convenciment que d'una manera o d'una altra s'ha de reformar el règim predominant en la primera ensenyança. Alterant programes escolars, renovant Normals i estudiant l'ambient necessari que ha d'envoltar els centres docents, es trobarà la manera d'adaptar-lo a la nostra època. ¿Creieu que si l'educació a l'ús hagués tingut alguna eficàcia espiritual entre nosaltres s'haurien produït certes guerres monstruoses o ens trobaríem amb els conflictes socials tan exarcebats? Si volem que els homes de demà es mostrin més harmònics, més condescendents, més malleables, havem de començar per evitar que quan són petits no es trobin ja amb els efectes — que llavors són injustícies — de les desigualtats socials. Fins a un cert punt,

es comprèn que un home quan arriba als quaranta anys es mereixi una fortuna o li toqui ésser pobre. Però un noi que no té dotze anys!...

La pedagogia actual, vetllant pel prestigi dels centres docents i per l'eficàcia de l'ensenyança, ha d'ésser la primera a col·laborar a aquesta reforma de què parlàvem. Cal tenir en compte que si no es soluciona el problema social de l'Escola primària, tots els avenços que la ciència pedagògica faci — minuciosos, experimentables, interessants — en la realitat de la vida, en la transcendència ulterior que hauria d'animar-los, no seran més que música celestial. I bé podria ocórrer que si ara que hi som a temps per a fer-ho amb parsimònia, no posem la nostra Escola d'acord amb les inquietuds de la vida dels nostres temps, un altre dia la hi haguem de posar tot de pressa, empesos per la pressió dels moments que passin. Recordem que En Ferrer creà l'Escola racional en circumstàncies molt menys favorables que les actuals.

Cal considerar, però, que els afers socials són els més complexos, els que es presten més a la combinació de molts distints factors. Per això entenem que en l'encarrilament d'aquests problemes també hi han de aportar llur esforç molts altres elements, com — citant tan sols els més indicats — el públic en general, els pares dels alumnes, els mestres personalment, i, sobretot, l'Estat.

La forma com ho han de fer cada un de ells, cal que per qui correspongui sigui meditada. El nostre pensament, deixant de banda molts punts interessantíssims que sempre s'escapen a la visió d'un home, havem intentat sintetitzar-lo en les conclusions que segueixen.

Pel públic en general. — I. S'ha d'estendre el concepte que l'Escola és un lloc sagrat on s'hi desenrotlla l'intel·lecte i s'hi inicia el contingut espiritual de l'home. Per això cal considerar-la com una de les institucions més importants de la vida social i prestar-li tota l'atenció que reclamin els seus problemes.

II. És també un nus d'unió entre els homes, que sempre recordaran els temps feliços de quan eren nois. Cal, doncs, que no defugi l'ésser obra de tots i per a tots, si no es vol dramatitzar i fer estèril per a després la vida innocent dels nostres successors.

III. Conforme amb l'anterior criteri, cal declarar pertorbadores de l'ordre social totes les Escoles que divideixin la població infantil en diverses castes; com aquelles que, per llurs dolentes condicions, només poden servir per a nois pobres, o aquelles altres que, per l'excessiva mesada que exigeixen, tan sols poden admetre fills de rics i aristòcrates.

IV. A fi de crear hàbits d'amor social i de ciutadania entre la gent que ha de succeir-nos, en les nostres relacions i pels mitjans que poguem aconsellarem als potentats que s'abstinguin d'acostumar els fills a la vida mundana i deports que no tinguin altre objecte que la vanitat. A aquest efecte, entre altres actes que s'imaginaran, es repartiran unes fulles que editaran les societats econòmiques i aristocràtiques de Catalunya, contenant pensaments allusius a l'orientació indicada.

V. Com a bon ciutadà, hom estarà sempre a l'aguait, per tal que l'Estat no descuidi per cap concepte les nombroses atencions que deu a l'ensenyança, font inestroncable de benestar en tots els aspectes de la vida individual i col·lectiva.

Pels pares.— VI. Es farà de manera que el noi tingui en gran consideració el seu mestre, excloent-se tota crítica que pugui desprestigiar-lo, per tal que les ensenyances que en rebí no siguin estèrils. Per evitar contrasentits, quan no es tingui confiança en un professor caldrà que de seguida es canviï el noi d'Escola.

VII. Els pares de tota mena de condicions també evitaran emetre davant els escolars conceptes depressius pels petits companys de llurs fills que no siguin de llur braç, a fi de no alterar amb proeses de la vida les amistats perdurables de la quitxalla.

VIII. Es procurarà, al mateix temps, que totes les amis-

tats dels nostres fills, o companys de llur classe, gaudeixin igualment dels beneficis que concedim als nostres, per tal de no despertar entre ells hores de mal humor i cobejances morboses.

IX. S'ha de tenir en compte que per raons materials, o de conveniències familiars, no es desnaturalitzin les veritables vocacions o aptituds dels fills, a bastament demostrades en casos indubtables.

X. Es controlaran a casa les matèries d'ensenyança de l'Escola, però no es voldrà influir en l'esperit del fill, desintegrant un programa d'ensenyances confeccionat per autoritats pedagògiques.

XI. Davant dels fills ens abstindrem de donar esplai a les nostres passions i veurem d'aminorar tan com puguem els nostres vicis, per tal que ells siguin millor que nosaltres i no s'assabentin fora de casa, per a vergonya d'ells, de les nostres flaqueses i faltes d'educació.

XII. Ens havem de convèncer que la millor manera d'estimar els nostres successors és sacrificant-nos totes les hores del dia en benefici de llur ensenyança i educació. Per això no els explotarem de petits ni torçarem sa voluntat d'anar a l'Escola, sempre que la tinguin.

Pels mestres. — XIII. És necessari excloure tota distinció pels fills de cases riques. La preferència del professor ha d'ésser només i indistintament per raons d'intel·ligència. Per això també cal mostrar-se igualment afectuós amb totes les famílies dels alumnes, procurant que les de posició social inferior no vegin en el que ensenya un home venut a les conveniències de les altres.

XIV. S'ha d'estimular i premiar amb la satisfacció del mestre els actes de companyonia entre els alumnes de posició social diversa.

XV. Hi ha d'haver un tacte especial perquè en la vida interior de l'Escola no s'hi produeixin per cap causa esdeveniments que facin sentir als deixebles la posició social, privilegiada o desfavorable, de llurs pares.

XVI. Cal una vigilància contínua per a combatre promptament, amb els mitjans que dóna la pedagogia, el vagabundatge i la

peresa entre els alumnes i tota enveja que no sigui estimulant.

XVII. Els deixebles recomanats, que no ho siguin per raons particulars d'intel·ligència, o per circumstàncies transitòries d'educació, desapareixeran de totes les Escoles i classes.

XVIII. Cal respectar el vestit modest però curiós dels nois d'aquelles famílies que no els poden fer anar d'altra manera.

XIX. Es bandejaran de l'Escola tots aquells jocs que signifiquen imposició dels guanyadors per la força.

XX. A les classes superiors s'hi ha d'explicar en nocions elementals, sociologia, legislació obrera, economia mundial i plantejament de conflictes del treball, criticant les exageracions de capitalistes i de proletaris que fan insolubles aquests problemes, tot infiltrant als alumnes un veritable esperit social, com a resultat de les forces creadores de la humanitat i com a norma científica i cordial per a multiplicar-les.

XXI. S'instituirà anualment, en tots els centres d'ensenyament primari, una Festa del Treball i de la Perfecció, en la qual es reconeixeran els mèrits dels nois que hagin sobresortit en aquests aspectes.

XXII. Es conrearà l'amor patriòtic i l'educació cívica per tal de donar als deixebles un ideal nacional que no exclogui l'amor als homes que no siguin de la pròpia raça. Per atènyer això, cal que l'ensenyança sigui a base de la llengua del país on viuen els escolars, que és, en definitiva, llur veritable pàtria.

XXIII. En relatar la història de les nacions es detallaran en primer lloc els actes de civilització, procurant no donar excessiva importància als fets guerrers que perpetuïn l'odi de pobles. Aquests episodis cal comentar-los sense donar raó a cap bel·ligerant.

XXIV. S'estimularà la valoració de l'individu, l'energia interior de cada u de nosaltres i l'esperança en l'obra personal, com a llei imprescindible per a millorar la vida.

XXV. En els actes de l'Escola, en els exemples que s'hi aportin i en les explicacions que s'hi donin, s'hi desenrotllarà una tendència democràtica, tot espiritualitzant el viure en les formes religiosa, científica i artística.

XXVI. El concepte d'humanitat, com el d'univers, es procurarà que comprengui tots els homes de la terra, diferents de nosaltres en alguns aspectes de l'existència, però sotmesos a la mateixa llei eterna de vida i de progrés.

XXVII. Amb els ciutadans que es dediquin a funcions docents es formarà com un cos de noblesa immaculada, establint-se una mena de Consell d'honor que impedeixi l'exercici de sa professió a aquell que es demostrí que ha comès actes que des-creditin el nom d'educador.

Per a l'Estat. — XXVIII. S'assegurarà a bastament la vida econòmica dels mestres, evitant-los tota necessitat material, per tal que no es vegin obligats alguns d'ells a trencar la llei moral i harmònica entre llurs alumnes, que en benefici de tothom s'hagin imposat.

XXIX. Es reformarà el pla d'ensenyances de les Escoles Normals amb l'intent d'encabir-hi el nou aspecte social que en els nostres temps ha de complir l'Escola primària.

XXX. Desapareixeran les escoles especials per a nois isolats, repartint-se els de cada centre benèfic entre les oficials o particulars del voltant.

XXXI. Quan un noi deixi d'anar a classe i no tingui l'edat legal per a treballar, els mestres vindran obligats a assabentar-se de si va o no a altra Escola o que és el que fa, per tal de posar-ho en coneixement de l'autoritat, si el cas és denunciabile.

XXXII. Es prohibirà de manera absoluta, per mitjà d'una llei, que els menors de setze anys vagin al cinema, no anant acompanyats de persones majors.

XXXIII. El nombre d'alumnes que cada escola oficial o particular pugui tenir serà limitat, no tan sols per la major eficàcia pedagògica de l'ensenyança, sinó també per fer aquesta més íntima i més orientadora, per part del professor, en tots els afers de la vida de la mainada.

XXXIV. Per tal d'afavorir l'estimació a les arts i oficis

a educands i professors, cada any es faran concursos o exposicions de treballs manuals, premiant-se els mestres que presentin els alumnes que més es distingeixin.

XXXV. Per edat que tingui un noi, si no té un grau d'instrucció suficient, no podrà anar a treballar. Per fer eficaç això, el patró no podrà llogar cap jove sense un certificat de suficiència instructiva que firmarà el mestre. A l'amo o treballador que no compleixi aquesta llei, se'l castigarà fortament. El mateix es farà al professor que signi un certificat a un analfabet.

XXXVI. Quan hi hagi un noi que mostri disposicions especials per a l'estudi i l'educador compregui que la posició social de la família no permet donar expansió a aquesta activitat, considerant que una intel·ligència és un producte de la raça i que la col·lectivitat no pot menysprear-la, ho posarà en coneixement de la Junta municipal de Instrucció pública, o d'altres organismes que s'indiquin, per resoldre en benefici de l'alumne, els casos de vocació.

XXXVII. Per tal de desenrotllar una ideologia respecte la manera com s'ha de tractar en l'ensenyança la qüestió social, es celebraran alguns certàmens amb premis importants perquè els pensadors i els pedagogs hi puguin concórrer amb llurs obres.

XXXVIII. S'enviaran un o mes pensionats a l'estranger perquè estudiïn l'organització i funcionament dels centres docents en l'aspecte social i les idees que en els mateixos s'expliquin referent a aquest problema. — PERE LLOBERA.

CONVERSES FILOLÒGIQUES. — XV. — El mot castellà *barón*, d'origen germànic, reunia les significacions que el castellà modern expressa amb els dos mots *barón* i *varón*. Solament que aquell mot apareixia escrit, adés amb *b*, adés amb *v*, vacil·lació freqüent en castellà a causa de la confusió antiga de la *b* i la *v* en aquesta llengua. Més tard, en fixar la seva ortografia, el castellà adoptà arbitràriament la *b* per aquell mot en una de les seves accepcions (títol nobiliari) i la *v* en les altres

accepcions (persona del sexe masculí, home fet, home de consideració, etc.). Així, el castellà formà d'un sol mot dos mots: *barón* i *varón*.

El mot català *baró* reunia també les significacions del mot castellà *barón*; però, a diferència del castellà, aquell mot apareix escrit constantment amb *b*. Això vol dir que *baró* (amb *b*) tradueix, no solament el mot *barón* del castellà modern, sinó el mot *varón*; així com *baronívol* i *baronívolment* tradueixen els mots castellans *varonil* i *varonilmente*:

«Són appellats *barons* o viri aquells qui han tot lur creiximent havent arribat al quart grau de lur edat», Libre appellat Suma de collacions.

«Lo *baró* eclesiàstic deu ésser...», Id.

«... los *barons* ... qui són en la edat *baronívol*...», Id.

«... e perço deus com a *baró* resistir al diable», Eximeniç.

«... sostengué *baronívolment* les coses contrarioses», Flos sanctorum.

«... segons que porets (podreu) entendre en lo libre que s féu de la presó de Maylorques. E encara vull que sapiats que la dita presó se féu pus vigorosament e pus *baronívol* que...», Muntaner.

Convé, però, observar que *baró* (a part de la seva significació de *barón*) no té en català modern la mateixa extensió que el mot *varón*, que convé molts cops traduir per *home*, *noi* o *mascle*.

XVI. — Per a l'ortografia de la *b* i la *v* en els mots hereditaris havem d'atenir-nos a les grafies antigues o a la pronúncia d'aquelles regions que no confonen la *b* i la *v*. Quan ens guiàrem per l'ortografia castellana, omplirem el català de grafies errònies; dotzenes de paraules foren escrites amb *b* en lloc de *v*: *avarca*, *avet*, *avorrir*, *avortar*, *alcova*, *arrova*, *bava*, *cascavell*, *cavall*, *covar*, *govern*, *prova*, *raval*, *savi*, *taverna*, *trèvol*, etc. Quan, portats per la consideració que els mots *cavall*, *provar*, etc. no tenen *b* com en castellà, sinó *v* com en francès (*cheval*, *prouver*, etc.), o en italià (*cavallo*, *provare*, etc.), volguérem guiar-nos pel francès o per l'italià, també alteràrem la grafia tradicional

de moltes paraules : *arribar, treball, sabó, trobar* foren escrits erròniament *arrivar, trevall, savó, trovar*. Tampoc no ens podem guiar per l'etimologia, ni àdhuc tenint en compte la transformació regular de la *b* llatina en *v* entre dues vocals (Ex. : *caballus: cavall*); i això perquè una paraula pot haver sofert en la seva evolució fonètica una pertorbació que hagi produït un canvi irregular de *b* en *v* o de *v* en *b*; i la llengua literària l'ha de recollir tal com és, en la forma mateixa en què apareix en la boca del poble. En els mots hereditaris (d'origen popular), l'única guia segura per a l'ortografia de la *b* i la *v* és la mateixa llengua, no el llatí, i menys el castellà o el francès.

El mot del llatí vulgar que donà en francès *vuide* (avui *vide*) i en italià *vuoto*, donà en català *buit*. Aquest adjectiu català, prolongament del llatí *vócitum*, apareix constantment escrit amb *b* en català antic i és pronunciat amb *b* i no amb *v* a Mallorca (on es conserva perfectament la distinció entre el so de *b* i el de *v*): doncs és un mot amb *b* i no pas *v*, malgrat de tenir *v* en el seu origen. Així mateix, malgrat d'ésser *b* el so que regularment correspon a una *p* llatina entre vocals (Ex. : *ripa: riba; lupa: lloba*), el mot català corresponent a *sàpius* és *savi*, constantment escrit amb *v* en català antic i pronunciat amb *v* a Mallorca.

XVII. — Per què la grafia *canvi* ha estat preferida a la grafia *cambi*?

Hom ha invocat en favor de *cambi* la pronunciació : *cambi*, amb la seva *m*, estaria més d'acord amb la pronunciació que no pas *canvi*. Això no té cap valor en una llengua que admet els dos signes *b* i *v* per a la representació del so de *b* (bilabial), i que, donant a la *v* una pronunciació bilabial, pronunciarà la nasal anterior també bilabial (*m*), qualsevol que sigui la seva grafia. La grafia *canvi* és, doncs, perfectament compatible amb la pronúncia barcelonina *cambi*, com ho són les grafies *minvar, enveja*, amb les pronúncies *mimbar, embeja*.

Hom ha invocat en favor de *cambi* l'etimologia : *canviar*

ve de *cambiare*, que ha donat *cambiar* en castellà i *cambiare* en italià. Però això, en un mot hereditari, no és cap raó decisiva en favor de la *b*, puix que una *b* originària pot haver-se mudat en *v*, així com una *v* en *b* (Ex. : *corb*, de *corvus*).

Hom ha invocat, encara, en favor de *cambi* la llarga tradició d'aquesta grafia. I això sí que és una raó poderosa en favor de *cambi*; talment, que si el mot *canvi* aparegués constantment escrit amb *b* en la llengua antiga, potser no fóra una raó prou forta per a l'adopció de la grafia *canvi* el fet que el mot en qüestió fos pronunciat amb *v* i no amb *b* en els parlars que, com el mallorquí, no confonen els dos sons de *b* i de *v*. Una pronunciació dialectal que no hagués traspuat mai en la llengua literària no fóra potser un motiu prou poderós per a fer canviar la grafia tradicional d'un mot.

Però, en realitat, el català antic coneix, al costat de la grafia *cambi*, la grafia *canvi*; i llavors el fet de pronunciar-se *canvi* i no *cambi* en un dialecte tan important com el mallorquí, és una raó decisiva en favor de la grafia *canvi*; puix que ja no és qüestió d'introduir una grafia novella, sense cap tradició en la llengua escrita, sinó de triar, entre dues grafies antigues, la que està més d'acord amb la pronunciació actual, la que convé a un major nombre de dialectes, i aquesta és evidentment *canvi*.

En els casos en què la llengua antiga vacilla entre dues grafies, és sempre preferible la que convé a un més gran nombre de dialectes. Retinguem això per al dia que parlarem de les grafies *gener* i *janer*. — POMPEU FABRA.

C u r s o s

CURS BERTRAND RUSSELL. — «*Matèria i esperits*.—
Donem a continuació una referència de les lliçons últimament professades pel distingit filòsof anglès al Seminari de Filosofia de l'Institut de Ciències. Degut a l'escassetat d'espai ella és poc

extensa i resulta, demés, un xic obscura per raó de la complexitat i, sobretot, la incoherència del curs.

Primera lliçó. — Començà Bertrand Russell el seu curs dient com els dos problemes que revesteixen més importància avui en la Filosofia, són el problema del coneixement i el problema de la lògica.

En l'exposició dels principis negatius del sistema de l'*atomisme lògic*, diu com s'ha cregut que la filosofia era un mètode especial de coneixement, i com també la Filosofia clàssica havia cregut arribar al coneixement de l'univers considerat com a tot. Aquesta tradició, diu, prové tal vegada d'haver-se estudiat juntes teologia i filosofia, especialment en l'Edat mitjana.

El fonamental en la lògica, és la realitat de les relacions, i des del moment que existeix la veritat de les relacions, no s'ha de cercar una realitat metafísica de la qual siguin aquelles divisions. En la concepció clàssica, la veritat era una, i la realitat un tot indivisible. En l'*atomisme lògic* existeixen veritats independents des del punt de vista lògic. La qüestió està en saber si el món és o no un tot orgànic des del punt de vista lògic. Sembla no ésser així, tota vegada que no pot deduir-se d'una manera lògica l'existència d'una cosa partint d'una altra. El principi de causalitat, és enterament empíric, no a priori.

Quant als principis positius del sistema, diu Russell que s'anomena *atomisme lògic* perquè pretén arribar fins als elements de la constitució lògica del món, no als elements materials.

El primer principi positiu és que l'anàlisi és el mètode d'acostar-nos a la realitat. Tot el nostre coneixement es redueix a diferències de relacions, i en això consisteix també l'anàlisi.

En segon lloc, hem d'acceptar, en gros, els resultats de la ciència. Hem d'acceptar-los, no perquè tinguin una certesa, sinó perquè tenen una probabilitat major, i des del moment que tenim un estudi més cert que un altre, hem de pendre'l com premisa encara que no sigui una cosa certa. Hom ha de fer, però, algunes reserves; no són els grans resultats de la ciència i els principis generals els que cal acceptar, perquè aquests són els que tenen precisament menys probabilitat de certesa. Altrament, no hem de pendre els resultats de la ciència sinó com a realitats aproximades.

Per fi, la interpretació de la ciència ha de fer-se seguint la màxima d'Occam : «*Entia non multiplicanda praeter necessitatem.*»

Segons aquesta màxima, ha de tendir-se a què la ciència sigui construïda sobre el menor nombre possible d'hipòtesis.

Existeix en el mètode de Russell un dualisme entre la lògica i l'empirisme. La lògica no ens diu res del que existeix. Pel contrari, les qüestions sobre l'existent estan lliures de la lògica. Diu Russell que no creu en l'existència d'un principi a priori com el de causalitat, mitjançant el qual poguéis deduir-se lògicament l'existència d'una cosa.

En les lliçons successives, el Prof. Russell aplicà el mètode de la lògica a diverses qüestions filosòfiques relacionades amb el tema del seu curs «Matèria i esperit», per a arribar a la conclusió que les donades de la psicologia poden compondre's dels mateixos elements que les de la física, elements que, en combinar-se de manera distinta, donen lloc a construccions diferents i lleis diferents també.

Hi ha així, un monisme, no ontològic, però sí de mètode; alguna cosa que no serà materialisme ni idealisme, perquè no es declara l'existència sobre de matèria i esperit, sinó d'elements comuns a ambdós.

Segona lliçó. — En la segona lliçó, parla Russell de la subjectivitat que en la física moderna han introduït els estudis sobre la Relativitat; subjectivitat que aproxima així matèria i esperit. Diu el professor com espai i temps eren concebuts en la mecànica Newtoniana com *coses en si* i no com *relacions entre les coses*, i com les idees d'un espai i d'un temps absoluts, fins i tot després d'abandonades pels filòsofs i àdhuc pels físics, permaneixien encara dins la tècnica física.

I no és sinó amb Einstein que s'arriba a una tècnica nova que s'inspira en la Relativitat. — La *doctrina* de la Relativitat existia ja evidentment. Basta recordar el nom de Leibniz. Però existia així un principi de Relativitat metafísic, i no el físic que ve amb Einstein. — La teoria de la Relativitat s'apoya en dos principis: el principi de l'equivalència, segons el qual les lleis dels fenòmens són les mateixes, sigui quin sigui el sistema de referència, i el principi de la constància de la velocitat de la llum, segons el qual la llum emergent d'un cos es propaga amb la mateixa velocitat amb relació a ell, sigui quin sigui el moviment de què el cos està animat. Però per a arribar a aquestes conclusions, fornides per l'experiència, cal a la tècnica la idea del *temps local*. — No hi ha llavors un sol temps en l'univers, sinó un temps propi per cada cos, quan aquests estan en moviment els uns amb respecte als altres. La història del món, no és així la mateixa vista des d'un punt o d'un altre que es mogui amb respecte al primer. Hi haurà esdeveniments paral·lels, però

en l'ordre temporal, la història no serà la mateixa. Llavors, una veritable història objectiva del món ja no és possible; tan solament hi ha la que sembla objectiva des d'un punt de vista donat.

Per aquí, el temps es relaciona amb l'espai. L'*instant*, no abraça tot el món actual, sinó una *localitat*, la vida del món des d'un cert punt. — I una altra conseqüència encara : la distinció entre la geometria i la física, ja no existeix. La geometria és una part de la física. La geometria ens mostra les relacions entre els cossos. Per determinar els moviments relatius cal mesurar aquestes relacions, i per això, hi ha diferents mètodes que són les diferents geometries; i tots aquests mètodes són igualment bons; solament que les lleis físiques seran distintes en apariència segons la geometria adoptada, perquè podem a voluntat substituir certes forces per característiques de l'espai geomètric i viceversa.

Però el que això conté d'interessant per la filosofia, és la introducció en la física d'una subjectivitat que la física sempre havia eliminat. El que abans era un esdeveniment, és ara una col·lecció d'esdeveniments, segons els dintints punts de vista. En això, la física ha fet un pas vers els fenòmens de la percepció, introduint el dualisme del lloc on el fenomen es produeix, i el lloc des d'on s'observa. — I observant que aquesta subjectivitat no té res de psicològica, perquè es tracta de la particularització que introdueix en les coses el lloc des d'on s'observen, independentment del subjecte. És a dir, que s'introdueix una subjectivitat en la física sense la introducció en ella de la idea d'esperit, introduint tan solament en la matèria una característica de l'esperit, i aproximant així física i psicologia, matèria i esperit.

Tercera lliçó. — En la tercera lliçó, Bertrand Russell tracta de la matèria i la percepció. És per la percepció, diu, que coneixem la matèria; però el coneixement que adquirim per la percepció, depèn dels òrgans, del medi, etc., d'una quantitat de coses tal, que si volem definir un objecte físic com a objectiu, cal donar una distinció de l'objecte que sigui quelcom més que l'objecte immediat de la percepció.

S'ha tractat d'aquest problema en la filosofia tradicional, mantenint-se entre dues posicions extremes : el realisme, que segons Russell no té raó d'existir, perquè és tan solament per la percepció que arribem al coneixement dels objectes físics, i l'idealisme, que s'equivoca en creure que la subjectivitat és psicològica. Creu el professor que el que hom percep mirant un objecte, és una part

del món físic, i que la subjectivitat que indubtablement es presenta, no és sinó física.

L'objecte físic no és per a Russell sinó el *sistema d'apariències*, el sistema de coses que es posen en el món en relació amb ell; la percepció és un membre d'aquest sistema d'apariències, que es produeix en el lloc on hi ha algú que percep.

Cal remarcar que hi ha sempre dos llocs relacionats amb l'apariència de l'objecte : el lloc on està i el lloc des d'on s'observa, llocs que Russell anomena actiu i passiu. La percepció pertany així a dos sistemes : al sistema d'apariències de l'objecte, i al sistema de percepcions del moment. — Els llocs actius interessen a la física; els passius a la psicologia.

Explica Russell la manera com es constitueixen aquests sistemes d'apariències, i diu com els canvis en l'apariència d'un objecte, obeeixen a lleis de posició o intrínseques, i que anomena de perspectiva, i a lleis regulars, i a lleis extrínseques, produïdes per agents exteriors. Llavors pot donar-se una definició de la matèria com a límit a què s'aproxima un sistema d'apariències regulars, és a dir, en què els canvis sols obeeixin a lleis perspectives.

L'interessant és que tota subjectivitat possible, no és psicològica, sinó física. La idea de què la subjectivitat ha de cercar-se en l'esperit, ha perjudicat molt, diu Russell, a la Filosofia; i així mateix la idea que calia trobar la certitud, és en la Filosofia una error fonamental. En qualsevol cosa que considerem, sempre hi haurà la seva part d'error; sempre hi haurà hipòtesis dolentes; i podrem disminuir o allunyar aquest error, però mai fer-lo desaparèixer.

He parlat, diu Russell, com si els objectes de la física fossin reals. La filosofia que suposa que no hi ha res fora de nosaltres, no l'he acceptada, però no és antilògica. Jo, diu, he acceptat la hipòtesi que hi ha un món fora de les nostres percepcions, que hi ha quelcom fora del que percebem.

Quarta lliçó. — Dedicava el Prof. Russell la quarta lliçó a l'estudi de l'esperit vist des de l'exterior, prescindint del mètode d'introspecció que sembla ésser el propi de la psicologia.

Es presenta aquí la qüestió de si es pot o no definir el saber, el desig, el pensament per la sola observació de la manera d'obrar sense introduir cap element psíquic. Per a analitzar aquesta qüestió estudia Russell la teoria de James sobre la consciència, i especialment la del seu continuador Watson. Diu Watson que tot el que

podem saber d'una manera científica dels fenòmens de la Psicologia, és el que veiem des de l'exterior. Així, per exemple, diu : si volem averiguar el que sap un individu, recorrem a un examen; però el que descobrim amb això és l'hàbit que té d'escriure o de dir una frase. Per tant, definim el pensament com un hàbit, i el reduïm a tal. Quant als desigs, diu Russell que s'havia cregut abans que el desig era conscient i que el desig inconscient constituïa una malaltia; hom pot creure, no obstant, que el desig normal és inconscient i que solament és conscient per excepció. Segons això, la teoria de Freud no tindria aplicació en la majoria dels casos. — Observant les accions dels animals i dels homes, veuríem com el desig és un desequilibri entre les energies vitals en equilibri inestable, impulsant-les vers una posició d'equilibri; i la consciència quan intervé en el desig, hi aporta un canvi en general poc sensible.

Diu també Russell alguns mots sobre la memòria. Parla de les obres de Semon i Butler, i de les experiències de les rates posades en laberint. Diu que la memòria, considerada des de l'exterior, no és més que la reacció d'un ésser viu en un moment donat, en dependència amb la seva història anterior; però aquesta modificació que en la reacció del moment originen les reaccions anteriors, no vol pas dir l'existència en la consciència del record, sinó simplement un hàbit adquirit. Aquests fenòmens en què el passat es junta al present els anomena Russell *mnèmics*. I creu que la causalitat *mnèmica* podria reduir-se a alguna cosa, tal com una causalitat ordinària sobre el sistema nerviós de tal manera que l'empremta deixada en el dit sistema pels fets anteriors fos la raó que el fet actual no donés lloc a la mateixa reacció que el mateix fet produït abans. I, llavors, la memòria no és més que un hàbit. Diu, però, que potser no és aquesta la única forma de memòria, si bé jutja difícil de trobar-ne una altra. — En resum, creu que gairebé tots els fenòmens psicològics poden descobrir-se per l'observació externa; restant, però, en l'esperit, alguna cosa que no és possible de trobar en el món físic.

Cinquena lliçó. — La darrera lliçó del curs Russell tingué per objecte l'anàlisi de la consciència i dels fenòmens psíquics, del que trobem en l'esperit que és distint dels fenòmens físics; i a l'exposició de les conclusions del sistema de l'atomisme lògic.

Troblem de distint del físic en el psíquic, en primer lloc les imatges. Les sensacions pertanyen igualment al món físic i al psíquic; els elements del món físic són de la mateixa espècie que les sensacions.

Però les imatges semblen distingir-se de les coses purament físiques, i es distingeixen de les sensacions, no pas per diferències intrínseques, però sí per les seves causes (les imatges, per exemple, depenen del passat i les sensacions no) i pels seus efectes i lleis a què obeeixen (les imatges segueixen lleis psicològiques i d'associació i les sensacions lleis físiques).

Tocant a la qüestió del llenguatge, diu com es presenta la qüestió prèvia de si el pensament es distingeix del llenguatge o si pensar és parlar. Diu Russell que comprendre un mot no és pas saber-ne donar una definició de diccionari, sinó poder emprar-la en l'ocasió oportuna i tenir els efectes propis del mot en sentir-lo (comprensió activa i passiva). Així, comprendre un mot és com saber fer un exercici físic, és un hàbit. — Un mot que es comprèn és una cosa que té els mateixos efectes *mnèmics*, però en els mateixos efectes físics que el que significa. — I qui diu d'un mot diu d'una frase. I igualment en quant a les idees generals. Ribot diu que aprenem les idees generals per hàbit, com qui aprèn de ballar.

En l'anàlisi de la consciència, diu Russell que la consciència no és pas un caràcter propi de tota la vida mental, sinó més aviat una relació entre l'estat d'ànim i l'objecte de què es té consciència, relació que pot o no tenir lloc. El que distingeix el psíquic del físic és més aviat una combinació de la subjectivitat, tal com ha estat definida, amb els fenòmens *mnèmics*.

Estudia, finalment, el Prof. Russell les donades últimes de la física i de la psicologia, i les d'una ciència fonamental que servís de base a ambdues. Les donades últimes de la psicologia són les sensacions i les imatges. Les donades últimes de la física són les sensacions, i no n'hi ha d'altres, perquè no coneixem la matèria tal com la representa la física, sinó que en física el fet experimental és el que veiem. La matèria de la física és una construcció lògica — per a fer més fàcil la física — que no podria enunciar-se en funció de la veritable matèria ni sobre les sensacions que són els elements del món físic. Llavors, totes les donades de la física ho són de la psicologia, però n'hi ha de la psicologia que no ho són de la física. Així, es podria dir que la psicologia és més prop de la realitat que la física; la física no tracta dels elements de què es compon la realitat.

Arribat aquí, dona Russell les tesis pel seu curs, que són les que segueixen:

I. — La física i la psicologia no es distingeixen per la matèria que

forma el seu contingut. L'esperit i el cos són construccions lògiques. Els elements de què consten tenen diverses relacions. La física n'estudia algunes, i la psicologia unes altres. En termes generals, la física els agrupa des del lloc actiu; la psicologia des del lloc passiu.

II. — Les dues característiques de les lleis causals psicològiques són la subjectivitat i la causalitat mnèmica (entenen aquestes paraules en el sentit ja indicat per Russell en lliçons anteriors).

III. — L'hàbit de la memòria i el del pensament són desenrotllament de la causalitat mnèmica (d'aquesta causalitat en què la causa són diversos esdeveniments en temps distints, ja que la reacció a una excitació depèn de les reaccions anteriors. És probable que la causalitat mnèmica derivés de la causalitat sobre els teixits nerviosos que oferissin una reacció distinta quan una causa anterior ha deixat en ells una empremta).

IV. — La consciència és una característica complexa i no universal dels fets psíquics.

V. — L'esperit té graus, i aquests graus es mostren en el nombre i la complexitat dels hàbits. (Com més hàbits, més riquesa d'esperit — principalment en el que es refereix a l'hàbit dels mots. — Tot el desenrotllament de l'esperit està en adquirir nous hàbits. Altrament, com més hàbits tenim, menys esclaus d'ells semblen.)

VI. — Totes les donades estan subjectes a les lleis causals de la psicologia, però les de la física solament poden enunciar-se sobre els termes de la matèria, que no és una donada. Caldria constituir una nova física. — En això, la psicologia està més prop de la realitat que la física, malgrat que les lleis causals de la física semblen dir-nos més de la realitat que les de la psicologia. — Però si hi hagués una ciència sobre les apariències, tindríem lleis causals més fondes que les de la física i la psicologia, i la física i la psicologia pendrien lloc dins d'aquesta ciència fonamental. — A. M.

Reproduccions

LA CATAPULTA D'EMPÚRIES. — Un parell d'anys abans de la guerra, fou feta a les excavacions d'Empúries una troballa important. Entre les construccions properes a la porta, probablement dependències de les obres de fortificació de la mateixa porta,

sortí un munt de ferros vells que aparentment no tenien cap forma. Mercès a la paciència i al zel de l'excavador d'Empúries, Sr. Gandia, pogueren armar-se aquells ferros, reconeixent-se que devien ésser una peça important d'algun artefacte de guerra. En publicar, l'actual President de la Mancomunitat, Sr. Puig i Cadafalch, un dibuix de la troballa a l'*Anuari* de l'Institut d'Estudis Catalans de 1911-12, arribà a coneixement del professor de la Universitat de Francfort, Dr. W. Barthel (mort després a la guerra), el qual, veient que es tractava d'una peça de catapulta, transmeté la notícia al general E. Schramm, que durant molt de temps s'havia ocupat de les màquines de guerra antigues.

El general Schramm havia fet unes reconstruccions de catapultes per al Museu de la Saalburg, a Alemanya, instal·lat en la reconstrucció d'un dels castells del «Zimes» romà, on l'emperador havia volgut reunir elements per a l'estudi dels aparells guerrers antics. El mateix emperador comissionà el general Schramm per a venir a Barcelona a estudiar les restes de catapulta descobertes, cosa que féu per la primavera del 1914.

Aquí comprovà que, efectivament, es tractava d'una catapulta d' excepcional importància, per ésser l'única que es coneix en tot el món.

En efecte : fins ara enlloc s'havia trobat restes de catapultes ni tan sols en les excavacions fetes als campaments i castells de les fronteres fortificades que els romans establiren a la regió del Rhin, del Main i del Danubi, i que han estat investigades minuciosament per comissions dels Instituts Arqueològics alemanys i austríacs i que han fet conèixer molt bé tot el referent a la tècnica de la defensa i de la construcció dels campaments romans.

El coneixement de ço que foren les catapultes i altres màquines de guerra calia derivar-lo, no de les mateixes romanalles, sinó d'altres fonts indirectes. Abans que tot, els escriptors mil·lars de l'antiguitat, els grecs Heró i Filó, així com el llatí Vitruvi, ens han deixat descripcions força minucioses dels dits aparells guerrers. A més, entre altres, en uns quants relleus, com un de Pèrgam i una estela funerària d'un oficial romà, hi ha esculpides les peces principals de catapultes, i en un camafeu romà s'hi veu una figura d'un amor que dispara una catapulta.

Amb tots aquests elements, el general Schramm havia aconseguit reconstruir les catapultes antigues, i fins fer assaigs de tir

amb tals reconstruccions. Però sempre restava el dubte de si, malgrat tota la cura amb què això s'havia fet, s'hauria trobat ço que realment havien d'ésser antigament les màquines en qüestió.

En aquest punt ve la troballa d'Empúries a comprovar l'exactitud de les reconstruccions de Schramm i a donar al nostre Museu una peça verament única en el món i que per si sola compensa sobradament les despeses i el treball que s'han esmerçat en les excavacions d'Empúries.

El general Schramm estudià aquí curiosament la catapulta; féu una excursió a Empúries, juntament amb el Sr. Gandia; i, en tornar a la seva terra, emprengué el treball de reconstrucció d'una catapulta antiga, segons el tipus de la d'Empúries. Aquesta reconstrucció, com les anteriors, es troba en el mateix Museu de la de Saalburg, i ara el general farà fer-ne un duplicat per al nostre Museu, on serà exposat al costat de l'original. Per la nostra part, li trametrem una reproducció en guix de la troballa d'Empúries, que farà el reconstructor del Laboratori de les Investigacions Arqueològiques de l'Institut d'Estudis Catalans, D. Francesc Font, i altres reproduccions seran trameses als principals Museus d'Europa on es guardin materials relacionats amb els artefactes de guerra romans, a fi que a tot arreu es pugui aprofitar per a l'estudi la sortosa troballa d'Empúries.

Després de la reconstrucció motivada per aquella, el general Schramm ha publicat una nova edició del seu llibre sobre l'artilleria antiga : *Die Antiken Geschütze de Saalburg* (segona edició; Berlín, Weidmann, 1918) i en ell dedica un interessant capítol a l'estudi minucios de la catapulta d'Empúries. (Pàgs. 40 i seg., i t. 75 i seg.)

El que es trobà és la peça principal («capitulum, plinthion») de la catapulta, ço és, el bastidor on hi havia el mecanisme que produïa el que els projectils fossin llançats lluny. Segons els càlculs de Schramm havien d'arribar a uns 296 metres, i en les proves fetes amb la seva reconstrucció se n'assoliren 305 tirant contra vent.

La peça emporitana es trobà ajaguda sobre la cara del davant; cal figurar-se-la, doncs, alçada. Es muntava sobre uns peus, i perpendicular a ella hi havia un canal horitzontal que anava a parar en un forat de la part mitja del «capitulum», per on sortien els projectils (puntes de ferro de forma piramidal unides a un mànec). El «capitulum» consta essencialment de dos elements simètrics en els quals es disposaven feixos de cordes de tendons, de crins o de

cabells de dona, mantingudes tirants mitjançant la torsió que es graduava amb unes clavilles. Per entre aqueixos feixos de cordes tivants hi passaven uns trossos de fusta que s'encaixaven en les dues escotadures circulars que es veuen a ambdós costats de la peça emporitana. Aquests braços, per efecte de la tensió de les esmen-tades cordes, es mantenen sempre en la mateixa posició, ço és, for-mant una línia més o menys perpendicular a la canal a què ens hem referit abans.

Per a disparar la màquina es feien retrocedir els dos braços de fusta cap enrera, servint-se d'un torn que cargolava dues cordes lligades als extrems dels braços i que s'unien sobre la canal en un lloc on es posaven els projectils que calia disparar. Les cordes, per efecte de la pressió del torn, tenien els braços inclinats cap enrera, i al mateix temps forçaven els feixos de cordes de tendons. Així que es deixaven anar sobtadament les cordes cargolades al torn, els feixos de tendons en tensió deixaven d'estar forçats i recuperaven llur posició primitiva, i això feia que els braços de fusta també tor-nessin a la llur molt violentament. Així el projectil que es trobava en el lloc de convergència de les cordes lligades a l'extrem dels braços de fusta, en fer aquests llur moviment, emportant-se'n també les cordes, seguia per la canal amb molta velocitat, ço que el feia lliscar per ella fins a sortir pel forat de la cara del davant del «capitulum» i assolir, si s'havia apuntat bé, el seu objectiu llunyà.

Heu's aquí com ço que per als profans no era en un principi sinó unes desferres informes, que no semblaven bones sinó per a ésser llançades, esdevenen per als homes d'estudi un monument preciós per al coneixement de l'artilleria romana, i com els excavadors d'Empúries, que moltes vegades han hagut de justificar la necessitat científica dels seus treballs davant dels esperits ignorants que tro-baven que s'esmerçaven massa cabals per a trobar tan poques «coses boniques», poden avui alabar-se d'haver obtingut per a la ciència universal un element únic d'estudi, amb la qual cosa llur nom i el del nostre Museu que guarda llur troballa, arribaran a tots els centres científics.

El visitant ignar que a la Sala d'Empúries del Museu cerqui belles estàtues, sentirà potser una decepció davant la migradesa de les troballes escultòriques d'Empúries veient que gairebé es re-dueixen a l'Esculapi i al capet d'Afrodita, passarà de llarg davant la vitrina de la catapulta, com davant de les que contenen uns quants

vasos reconstruïts i molts fragments de la ceràmica anomenada ibèrica, o alguns altres vasos o fragments grecs. Però aquestes coses, aparentment les menys interessants de la Sala, són les que científicament tenen més valor. La catapulta ha permès conèixer per primera volta un artefacte d'aquesta mena, la ceràmica ibèrica ha permès arribar, per fi, a una cronologia segura de la civilització de l'Espanya pre-romana, embolcallada abans en fantasies, i amb la ceràmica grega hem pogut datar la fundació de la mateixa colònia : resultats que tenen molta més importància que no pas la troballa de mitja dotzena d'estàtues boniques, però que potser no afegirien res al nostre coneixement de l'art antic. — P. BOSCH GIMPERA.

(*La Veu de Catalunya*, de 10 d'agost.)

Documents

L'OBRA A FER PER LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA EN INSTRUCCIÓ PÚBLICA. (*L'emprèstít de cinquanta milions.*)* — *Criteri general.* — És indispensable, ja des del primer esbós d'un quadre general de les necessitats a atendre en ocasió del pròxim Pressupost extraordinari relatives als Serveis d'Instrucció pública, partir de la incorporació dels actuals Serveis provincials al conjunt d'institucions a càrrec de la Mancomunitat de Catalunya. Això condiciona l'amplitud infinita dels nostres ideals en cada matèria i en cada secció, amb l'imperatiu d'haver d'atendre a l'exigència immediata d'una organització sistemàtica del conjunt. Un altre límit encara presenta el mateix caràcter de condició i de restricció : i és la necessitat de no situar en el Pressupost extraordinari instal·lacions el servei de les quals hagués de traduir-se ulteriorment en una creixença excessiva de les despeses anuals ordinàries. Aquesta doble condició és la base d'una classificació, que des d'aquest moment anunciem, de les *desiderata* exposada en la present Memòria, en tres classes : 1.ª Instauracions indispensables a la presentació d'un pla de conjunt dels Serveis d'Instrucció pública

* Veure QUADERNS D'ESTUDI, núm. 39, pp. 27-36, «Missatge del President de la Mancomunitat».

i de les institucions docents a Catalunya, de manera que, respectant la suma d'organismes existents, els ajuntés en un organisme total i harmònicament disposat a la satisfacció de les necessitats més immediates de cultura, dintre de les atribucions actuals de la Mancomunitat. 2.ª Instauracions que, tot i presentant un caràcter de novetat, no hagin de portar més tard, en llur funcionament, sinó una despesa petita, assequible a curts eixamples del nostre Pressupost ordinari, o bé que signifiquin despeses compensades per a l'anul·lació d'algunes de les despeses actuals. 3.ª Instauracions noves el servei de les quals representi una despesa anual ordinària relativament creixuda. Aquestes instauracions són, en general, en la present Memòria, simplement indicades, no proposades; llur indicació obeeix generalment a punts de vista autoritzadament continguts en manifestacions públiques dels orgues de la Mancomunitat de Catalunya, o bé a suggestions expressives de desig de particulars o d'algunes de les Seccions o Escoles que actualment existeixen. Es tracta, per consegüent, d'instauracions la necessitat de les quals haurà d'ésser en cada cas objecte d'un examen superior, lligat al criteri financer general sobre les possibilitats dels futurs Pressupostos ordinaris.

Organització general dels Serveis d'Instrucció pública de Catalunya. — Si abracem el conjunt de les nostres institucions actuals i el contrastem amb allò que podria exigir la satisfacció immediata de les nostres necessitats més peremptòries de cultura, trobarem que en aquell conjunt es diferencien clarament els següents grups d'institucions:

I. Una administració general que regenti el conjunt dels serveis d'Ensenyament.

II. Centres Acadèmics.

III. Biblioteques, Arxius i Museus.

IV. Serveis particulars científico-administratius que, tot i tenint una base de ciència, responguin a necessitats de vida administrativa regular i civilitzada i que tenen per característica general la de poder ésser situats, en rigor, segons el criteri que en cada cas s'adopti, bé dintre del Departament d'Instrucció pública, bé dintre d'altres departaments (Mapes Corogràfic i Geològic de Catalunya; Conservació de Monuments; Serveis Meteorològics, Oceanogràfics i Pesquer; Acondicionament industrial; Museu Comercial; Servei de relacions internacionals, etc.).

V. Centres docents en els següents graus : a) Ensenyament primari i secundari. b) Ensenyament tècnic. c) Ensenyament superior.

VI. Serveis de difusió, vulgarització, etc.

Aquest conjunt sistemàtic d'institucions provoca, com es comprèn, la urgència d'atendre a tres necessitats.

En primer lloc, una necessitat de paral·lelisme, i fins a cert punt de simetria, ens invita a eliminar duplicacions i a completar orgues.

En segon lloc, una necessitat d'instal·lació decorosa suficient en els organismes situats a Barcelona ens obliga a atendre a un condicionament limitat, però ja amb cert caràcter definitiu, de l'habilitació dels locals en què aquestes institucions es situen; pràcticament, a unes obres en el clos del lloc en què aquelles viuen, gairebé totes, és a dir, en el clos de l'anomenada Universitat Industrial.

Per últim, la necessitat, a la vegada de conveniència i d'alta política, d'estendre i afermar per tot el territori català els beneficis de les nostres instauracions de cultura, ens força a no pensar en Barcelona únicament, sinó a disseminar per tots els àmbits del país els orgues destinats a produir aquells resultats útils.

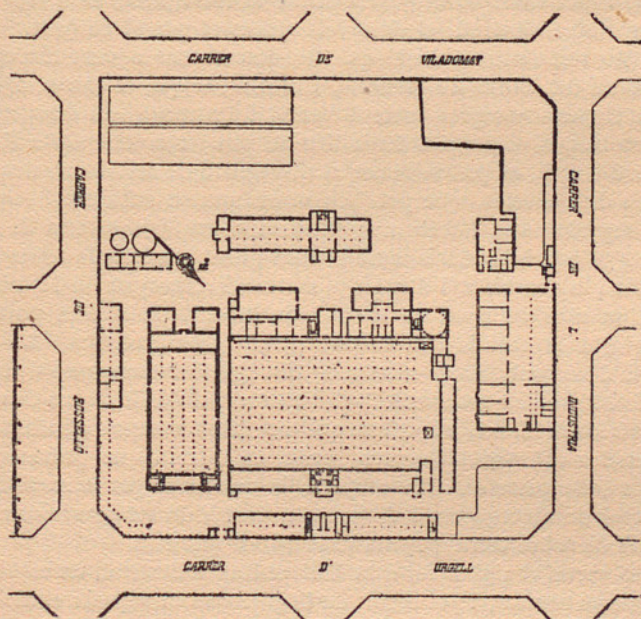
Anem a recórrer abreujadament el quadre d'institucions que corresponen a aquestes necessitats i a aquest sistema, indicant en cada cas la qualificació de les empreses proposades, segons l'ordre que correspon al criteri indicat en el primer paràgraf de la present Memòria.

Administració general de la Instrucció pública. — *La Universitat Industrial.* — El conjunt d'oficines i de serveis administratius avui existents a la Mancomunitat i a la Diputació de Barcelona, creiem que hasta aproximadament, de moment, a satisfer, un cop organitzat d'una manera jeràrquica i ben regulada, les necessitats de la nostra administració d'Instrucció pública. Es tracta només aquí, per consegüent, d'un problema d'adaptació. Algunes habilitacions de locals, alguna adquisició de material, alguna equiparació de personal en alguns casos o del seu millorament en atenció a la major complexitat de les funcions noves, no representen en conjunt sinó una curta despesa.

Però està íntimament lligat amb les qüestions d'aquesta adaptació l'habilitació general i definitiva dels locals de la Universitat Industrial, lloc en què aquells serveis administratius haurien de

situar-se. A aquest fi són proposades les següents obres a la Universitat Industrial.

Els soterranis de can Batlló, on són instal·lats els Laboratoris, degut més que tot a la seva fondària que no permet un sistema de clavegueres que vagi a les del carrer, estan sotmesos absolutament a un règim de pous morts. La nombrosa població d'aquests soterra-

UNIVERSITAT INDUSTRIAL
(Pla general)

nis i el treball intens que s'hi realitza amb elements líquids, sadollen totalment aquests pous, havent d'acudir al sistema costósissim d'extracció o al d'elevació amb bombes fins al nivell convenient per a sobreixir a la claveguera del carrer.

Segons estudis realitzats pel personal facultatiu, el nivell del sòl del soterrani es troba a 1'45 metres sobre el nivell de la banquetta de la claveguera pública, a l'encreuament dels carrers d'Urgell i

Rosselló. Si es té en compte que els claveguerons del soterrani ja es troben aproximadament a una profunditat d'uns 75 centímetres, i que el clavegueró que els unifiqués hauria de portar un desnivell d'altres tants centímetres, s'evidencia que els desguassos dels Laboratoris en el punt de sortida dels soterranis estarien aproximadament al mateix nivell de la claveguera pública, a l'encreuament dels citats carrers i, per tant, no es podria donar al clavegueró, en sortir de la Universitat Industrial, el desnivell necessari per al desguàs. Aleshores no resta altra solució que fer desembocar aquest clavegueró més avall del carrer de Rosselló, i com sigui que el carrer d'Urgell té, al trajecte comprès entre Rosselló i Provença, un desnivell de 3'50 metres, si el desguàs tenia lloc als dos terços d'aquesta illa del carrer d'Urgell, es podria donar al clavegueró de sortida un desnivell de més de 2 metres, que pot ben considerar-se suficient. Aquesta obra representaria l'obrir una trinxera d'uns 150 metres de llarg i uns 4'50 o 5 de fondària, amb la consegüent remoció de terres i empedrats i la construcció d'uns 150 metres de clavegueró o la col·locació d'un nombre igual de metres de tuberia de ciment portland. Tot plegat es calcula que costaria unes 15,000 pessetes. La construcció d'un centenar de metres de clavegueró interior per a unificar tot el sistema dels soterranis, més la terminació de la xarxa de claveguerons dels edificis superiors que no estan tampoc absolutament alliberades del règim de pous morts, es calcula que podria costar unes 10,000 pessetes. En conjunt, la quantitat per a resoldre tot el servei de clavegueres i desguassos, tant dels soterranis com dels edificis de sobre terra, pujaria unes 25,000 pessetes.

El servei d'aigües és, a la Universitat Industrial, un capítol de primera necessitat, i pel règim de lloguer que es segueix actualment es ve portant una càrrega costosíssima que no ha de fer més que créixer en el futur sense permetre tots els perfeccionaments que una Universitat com la nostra necessita d'un servei així. És més de dolendre que segueixi aquest estat de coses i que es vagin pagant a la companyia d'aigües quantitats que passen de 4,000 pessetes anuals, quan la casa té fama de posseir (i proves n'ha donat l'antiga fàbrica Batlló) dolls abundosíssims que cal només treure a llum. Quinze pous hi ha actualment en la finca de can Batlló, algun d'ells de 50 metres de fondària, que semblen assegurar una captació llunyana i cabalosa. La utilització d'aquesta aigua, encara que només sigui per a serveis que no reclamin llur absoluta potabilitat, exigeix prè-

viament l'extinció de tots els pous morts i de fondre que hi ha a la casa i de totes les conduccions dubtoses que ara van a raure a molts dels pous esmentats. Fet això, la instal·lació d'un sistema elevatori en els tres pous principals, amb les corresponents canalitzacions i els dipòsits necessaris, no creiem que costés més d'instal·lació que unes 18,000 pessetes.

Quedaria aleshores per solucionar el problema de la mina d'aigua anomenada de la «Font dels Ocellets», propietat de la casa. Aquesta mina procedeix de la part alta de Les Corts, prop de la torre Güell, a uns 2'5 quilòmetres de distància, i dóna unes vint plomes d'aigua, actualment detinguda a Les Corts, al lloc on és instal·lat el repartidor, per mor del mal estat de la canonada que les construccions de clavegueres i línies de tramvia han inutilitzat en diferents llocs. Caldria instal·lar una nova conducció, seguint un trajecte nou, d'acord amb la urbanització actual. Aquesta rehabilitació de l'aigua de la «Font dels Ocellets», cas d'ésser considerada *remunerable*, vindria a costar unes 50,000 pessetes.

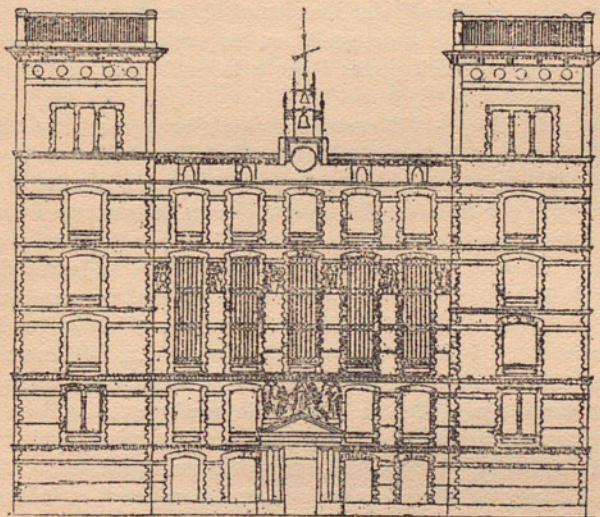
La instal·lació dels Laboratoris de Química en el local antigament destinat a filatura dins la fàbrica Batlló, ha fet precis acudir a un sistema de ventilació artificial de les dites instal·lacions. La freqüentació escolar ha crescut talment, que el local és avui molt més aprofitat i, en conseqüència, el sistema de ventilació proposat resulta manifestament insuficient. Per millorar-lo, deixant el servei de la ventilació dels soterranis en forma satisfactòria, es requereix una despesa de 25,000 pessetes, que consignem en Pressupost.

En l'edifici principal poden preveure's les següents obres a fer: habilitació del quart pis, embelliment del vestíbul i de les escales generals, acabament de la façana i altres obres necessàries per als serveis administratius. Cal atendre com a mínimum la instal·lació d'una sala de juntes, d'una sala de conferències, d'una sala d'actes oficials, d'un despatx presidencial, d'unes oficines ben muntades, amb llur caixa, secció de comptabilitat, secció d'estadística i registre, secció d'informació, secció de construcció i serveis generals i anex el corresponent arxiu. Cal atendre llocs públics de lectura o estudi per als alumnes, que haurien de consistir, com a mínimum: en una biblioteca central i una sala de diaris; una infermeria amb algunes habitacions per a dormir; un garatge; un dipòsit de material general de la casa; una cantina restaurant, on almenys es pogués dinar, per al servei de professors i alumnes (molts vénen de Badalona, de Ma-

taró, de Sant Feliu), i una habitació per a aquell que tingués al seu càrrec la responsabilitat general de l'ordre i la disciplina. Per a aquest edifici o habilitació d'edifici vell caldria preveure una suma inicial de 200,000 pessetes.

Els més urgents, ultra la Biblioteca o lloc d'estudi i lectura

UNIVERSITAT INDUSTRIAL
(Edifici central)

central, serien sales de dutxes, pati cobert per a gimnàstica o esport, i instal·lacions per a les secretaries o acadèmies de llurs associacions. En conjunt, podrien esmerçar-se 30,000 pessetes.

Centres Acadèmics. — *Institut d'Estudis Catalans.* — L'Institut d'Estudis Catalans és i convé que resti l'organisme central màxim de la vida acadèmica del país. Al seu costat, la Biblioteca de Catalunya compleix una funció essencial i permanent.

Aquests centres, la característica dels quals és l'ésser autònoms, han restat en un nivell de subvenció, limitadament mesquí, per a

allò que exigirien les necessitats de la nostra renaixença de cultura, i amb una estretor avui encara accentuada per l'encariment dels elements materials necessaris a llur actuació. Però l'amplitud que pogué desitjar en el subveniment d'aquestes institucions és de límits infinits. Podríem de moment renunciar a presentar-nos el problema i acudir a l'auxili de l'Institut, incloent en el nostre Pressupost quantitats per a la publicació del Diccionari Literari, i de les relacions i estudis dels resultats aconseguits en les exploracions i campanyes prehistòriques i arqueològiques i per a la publicació de l'Atlas Lingüístic.

Escola de Roma. — Diverses vegades s'havia tractat a l'Institut d'Estudis Catalans de la possibilitat d'habilitar algun dels edificis espanyols de Roma per a instal·lar-hi una Escola Històrica a semblança de les que hi tenen, de temps, França, Anglaterra i els altres Estats, i que són el centre d'impulsió dels més alts estudis clàssics i orientals. Aquesta iniciativa fou comunicada a la Junta de Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas, fou remès un projecte d'organització de dita Escola, s'aconseguí autorització per habilitar part de l'edifici espanyol de Montserrat, i últimament, la Junta es dirigia a l'Institut sol·licitant la seva cooperació per a l'establiment d'aquell Centre. L'Escola quedà constituïda a últims de 1910 per un director, D. R. Menéndez Pidal, resident a Madrid, un secretari que fou D. Josep Pijoan i tres pensionats catalans. La fundació de l'Escola de Roma era un acte transcendental, el primer d'expansió intel·lectual més enllà de la frontera després de molt temps de viure a la defensiva i de sofrir invasions en allò que deuria ésser propi camp d'estudi; amb ella es creava un instrument de vigilància i regulació científica fora del territori nacional. L'esmentada institució obtingué un èxit: l'activitat penosa esmerçada en posar-la en moviment, les incomoditats i privacions dels pensionats fins a tenir en disposició decent el local que se'ls havia destinat, es veieren compensats per la rebuda immillorable que meresqueren en les altres escoles de Roma i en tots els centres doctes d'aquella capital. Aquest esforç, però, no fou continuat en marxar de Roma els pensionats primers; ràpidament decaigué aquell Centre que tant profit podia reportar en la nostra cultura i en la nostra vida de relació científica, fins que amb la guerra es cloué l'Escola Espanyola. Cap terra com la nostra ha mantingut històricament amb Itàlia una més constant i viva relació. Des que la política catalana s'orientava, per voluntat

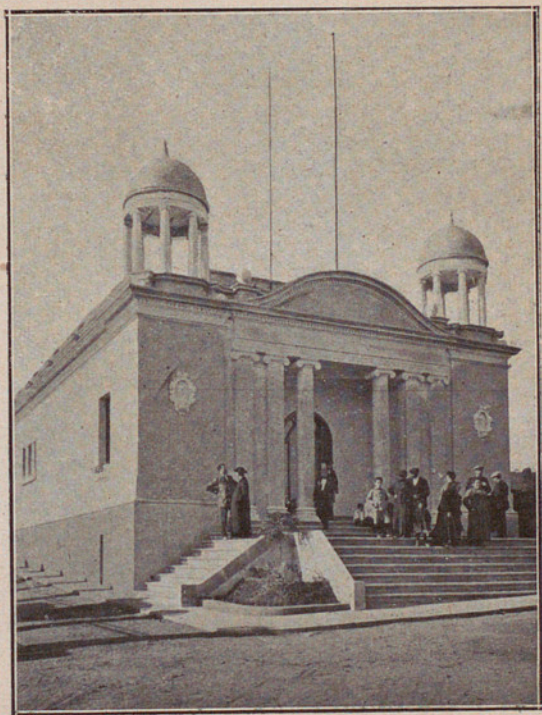
del rei Jaume I, cap al Mediterrani, amb la conquesta de les Balears; amb el projecte de creuada seguí constantment una mateixa direcció: així Pere el Gran pogué establir a Sicília un domini català que havia de durar fins més enllà de l'extinció de la nostra dinastia; Alfons el Magnànim conquistava Nàpols, coronant magníficament aquest corrent d'expansió nacional. A part d'aquests lligams històrics que exigeixen el coneixement dels arxius italians per al de la nostra història, cal pensar en l'Arxiu Vaticà, colossal dipòsit on totes les nacions han acudit per il·lustrar llur passat des que la generosa iniciativa de Lleó XIII aixecava la prohibició que impedia la seva consulta. Les biblioteques italianes són així mateix riques en manuscrits catalans, i les esglésies i els palaus i els museus guarden les obres que lliguen amb estret parentiu l'art italià amb el de la nostra Catalunya. És precis, demés, per les consideracions que en començar apuntàvem, no abandonar una iniciativa cultural que en tots els Estats ha trobat realització i que ha contribuït també a la formació de la nostra joventut estudiosa. Per a la fundació d'aquesta Escola que interessarà diversos nuclis estudiosos de la nostra terra, i que es posarà sota la tutela de l'Institut d'Estudis Catalans en ple, pot establir-se una quantitat de 250,000 pessetes.

Institut de Fisiologia. — L'Institut o Seminari de Fisiologia normal i patològica seria una institució consagrada a la investigació científica en tota llei de qüestions d'ambdues modalitats de la Fisiologia, podent-ne també fer de llurs ciències auxiliars (Física, Química-física i Química biològiques, Citologia, Fisiologia general i cel·lular, etc.) o aplicades (Fisiologia vegetal, Psicologia fisiològica, etc.); a la preparació dels futurs professors d'alguna d'aquestes ciències o investigadors en elles, i a la tasca docent d'aquelles en cursos de caràcter professional o superior. Excepcionalment podria servir també per a la vulgarització científica, o per furnir a centres d'ensenyament secundari aquelles preparacions que necessitin per a les demostracions; però de cap manera deurà mai fer-s'hi sistemàticament ensenyament elemental. Molt menys, llevat de casos excepcionalíssims (epidèmies, guerres), deuran fer-s'hi treballs encomanats en les terres ben organitzades als laboratoris depenents de la Sanitat pública. La intervenció constant en afers d'ensenyament primari o secundari, àdhuc en la preparació de mestres, o en menesters de Sanitat, llevaria al futur centre el seu caient de fogar de treball científic elevat, que creiem necessari, per damunt de tot, que no per-

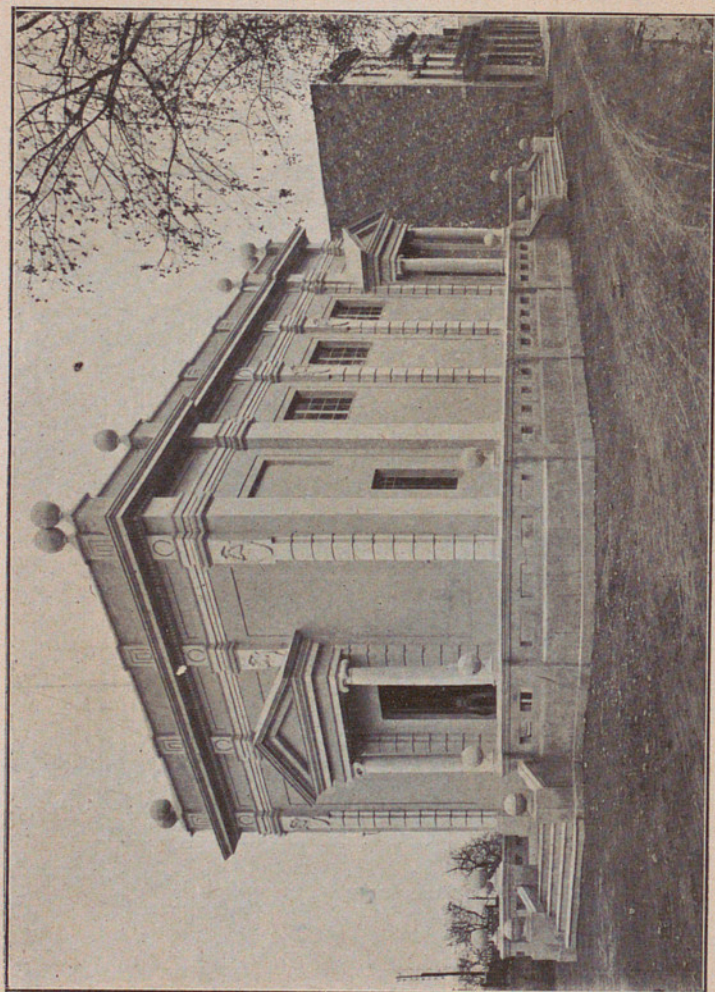
di mai. En canvi, trobant-nos en un país poc extens i no massa ric, on seria força difícil la constitució d'un centre, de model americà, on solament es fes ciència i no s'hi ensenyés, creiem necessari que el futur Seminari tingui anex l'ensenyament professional de la Fisiologia humana, i a ésser possible els ensenyaments superiors de la dita ciència que es donessin a la facultat de Medicina o en altres Escoles, ja per ésser aquesta la norma constant arreu d'Europa, ja per quant el pas dels alumnes de Medicina pel Seminari facilitaria les vocacions. I prescindim de la circumstància que el personal que avui té al seu càrrec l'ensenyament de la Fisiologia a la Facultat, seria segurament el mateix que fóra l'encarregat d'organitzar la nova Institució.

A més, hi ha una altra raó perquè es faci així : la importància que per al metge té l'haver fruit durant els seus estudis de l'espectacle de la ciència fent-se, és allò que el predisposa per rebre i utilitzar en son dia tots els avenços que sorgeixin després de finits els seus estudis, cosa que resulta difícil per a aquell que no ha rebut una sòlida preparació fisiològica, car de la Fisiologia es treu el ferment renovellador de les arts mèdiques, que dóna al pràctic el criteri just de la valor científica de les tècniques empíriques de què ha de servir-se.

Tots els Instituts de Fisiologia d'Europa estan muntats tal com nosaltres concebem el nostre; si alguns n'hi ha de concebuts d'altra manera (el de Terapèutica de Francfort, o mants de Bacteriologia) són de disciplines allunyades de la nostra. I no han pas fracassat els Instituts de Fisiologia, docents i recercadors alhora, ja que encara se'n construeixen de nous, com el recentíssim de Lovaina, dirigit pel Prof. Noyons, construït durant l'ocupació alemanya, que algun dels nostres fisiòlegs ha visitat recentment, i és el millor d'Europa. Esmentat l'Institut de Lovaina, ens en servirem com a exemple probatori de la transcendència que en els medis europeus es dóna a la recerca biològica. A la ciutat flamenca, entre refer la Universitat destruïda i la Biblioteca cremada, o acabar la construcció de l'Institut de Fisiologia tot just començat en 1915, el Consell Universitari no dubtà, i ajornà la restauració dels edificis vells, avui dues voltes gloriosos. En 1918, després de l'armistici, bona part dels cabals de què es pogué disposar foren esmerçats en l'utilatge del dit Institut, al qual abans, els dies ominosos de les requisites de l'aram per les forces ocupants, el poble duia els seus objectes de metall

BIBLIOTECA POPULAR DE CANET

BIBLIOTECA POPULAR DEL VENDRELL

perquè fossin utilitzats per a la construcció d'aparells. Aquest exemple de l'amor a la seva Universitat de la ciutat màrtir, ho és també de la valor que en els centres més tradicionals de l'Europa culta es reconeix a la recerca fisiològica.

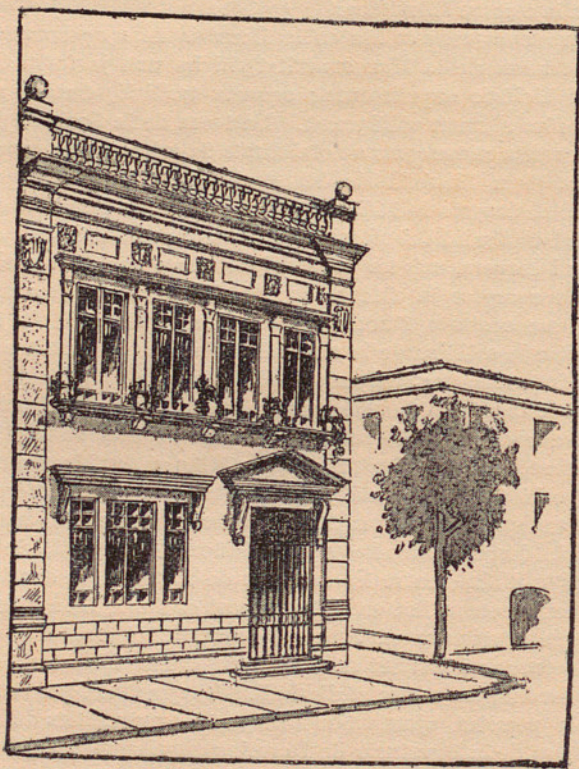
A Barcelona (com es diu en la Memòria de 1917 endreçada al primer president de la Mancomunitat) hi ha una ja forta tradició de treball biològic experimental; aquesta tradició, durant aquests dos anys, s'ha afermat sòlidament. La tasca de la Societat de Biologia, els cursets encarregats a notabilitats de primera fila, espanyoles i franceses (com l'inoblidable del Prof. Gley), la nostra pròxima intervenció al Congrés de Fisiòlegs convocat a París pel juliol de 1920 i el resultat esplèndid del viatge científic a Sud-Amèrica dels doctors Pi i Suñer i Cervera, més les proposicions que aquest darrer ha rebut de si volia acceptar la càtedra de Fisiologia de la Universitat de Còrdova, que ocupava Ducceschi (deixeble de Luciani, de Roma), tot demostra la solidesa de la nostra Escola, i la necessitat que se li faciliti l'adequat instrument de treball.

Aquesta institució la imaginem instal·lada en un edifici isolat, segons el model de qualsevol dels Centres descrits en la Memòria de 1917 tramesa al president Prat de la Ribera, o semblantment al de Lovaina, col·locant-lo vora l'Hospital Clínic, en el districte de la ciutat on radiquen la majoria de les escoles tècniques catalanes.

Caldrà, després, atendre a la instal·lació material, distingint, en tractar-se d'això, entre les despeses de material no durable, que tenen el corresponent lloc en el Pressupost ordinari, i les de material durable que consignem en aquest Pressupost. Entre elles detallarem la de proveir l'Institut de Fisiologia d'una biblioteca especialitzada i les del gran material d'estudi. La quantitat que consignem de 270,000 pessetes, ajuntant-se a les 375,000 procedents del Pressupost ordinari de la Diputació de Barcelona, estimem que abastaran, si per altra banda es compta amb un solar adequat, per a la doble finalitat de l'edifici i la instal·lació.

Museus, Biblioteques i Arxius. — *Museus.* — Des que l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona posà a disposició de l'Institut d'Estudis Catalans una consignació per a foment dels Museus locals, s'ha pogut realitzar una acció per millorar la instal·lació d'aquests dipòsits dels materials arqueològic i artístic de la nostra terra que, moltes vegades, per la sola bona voluntat d'un erudit o intel·ligent

de la localitat s'havien anat aplegant. Un concurs de Museus ha estat convocat anualment, i s'ha aconseguit així estimular el zel

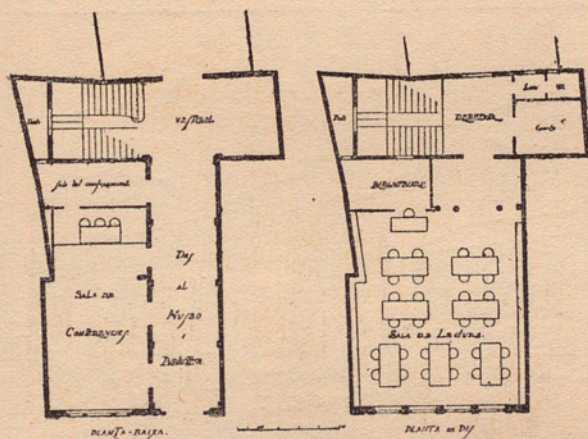

BIBLIOTECA POPULAR DE TERRASSA

Façana

dels conservadors i ajudar-los, demés, en llur obra. Els Museus diocesans de Mallorca, Lleyda, Vich i Tarragona, el municipal de Cervera i altres han pogut disposar, mercès a aquests concursos, d'una quantitat que els ha permès organitzar amb major per-

fecció llurs col·leccions. Cal, però, acomplida ja aquella primera acció, contribuir a salvar d'una emigració segura els objectes que constitueixen el patrimoni artístic de la nostra terra i que hi queden encara malgrat la persecució de què són objecte per part d'antiquaris i marxants, cooperant, com altres vegades han fet la Diputació i l'Ajuntament de Barcelona, amb subvencions extraordinàries, a la

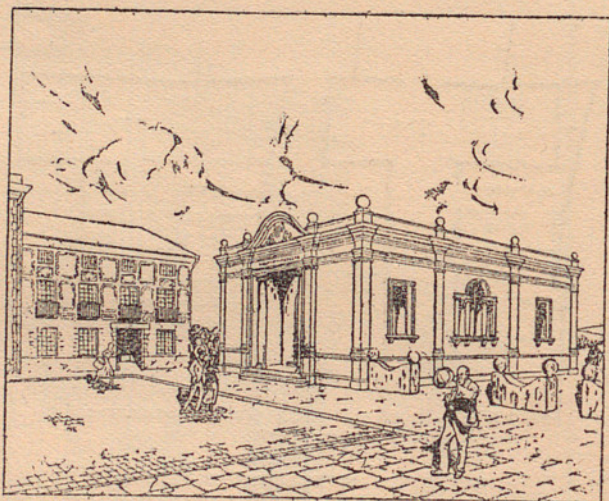
BIBLIOTECA POPULAR DE TERRASSA

Plans

benemèrita i en aquest ordre suprema tasca de la Junta de Museus. Cal paral·lelament estudiar tot aquest material i posar-lo en circulació per a coneixement de l'art propi i per relacionar-lo amb el de les restants encontres d'Europa, del qual ell constitueix una branca tan poc coneguda com plena d'interès. Per totes aquestes raons, volent atendre a la doble tasca d'ordenació del nostre patrimoni artístic i salvació d'aquella part que, assessorats per l'esmentada Junta de Museus, ens sembla indispensable, hem consignat 200,000 pessetes.

Biblioteques. — Al costat de la Biblioteca de Catalunya existeix l'obra de les Biblioteques Populares. El programa presidencial que la Mancomunitat conegué en ocasió solemne, portava fins a quaranta

el nombre de les biblioteques a instaurar. Aquest desideràtum ha d'ésser realitzat en esforços successius. Avui ens cal atendre : a) a dotar a Barcelona de quatre Biblioteques Populars de barri, acceptant l'oferta del seu Ajuntament; b) a construir onze Biblioteques Populars escampades per les principals ciutats i viles de Catalunya. Tindrem així quinze Biblioteques que, sumades a les sis

BIBLIOTECA POPULAR DE FIGUERES

construïdes i a les dues aprovades que tenen ja consignació, arriben a la xifra de vint-i-una. A aquest esforç caldria sumar-hi les tres Biblioteques sucursals de la del Consell de Pedagogia que projectem establir a Tarragona, Girona i Lleyda, de què més avall es parlarà. Les necessitats restants seran suplertes pel servei de préstec i biblioteques circulants, de l'establiment del qual tindrà cura el Consell en formular els següents Pressupostos ordinaris.

El cost de les noves biblioteques pot estimar-se pel de les avui instal·lades, que consten en la següent taula :

BIBLIOTEQUES POPULARS

POBLES	Grau	Construció		Llums, Mobles, Instal·lació		Elec- tricitat, Calefacció		Llibres		Honoraris		TOTALS		Observacions
		Ptes.	Cts.	Ptes.	Cts.	Ptes.	Cts.	Ptes.	Cts.	Ptes.	Cts.	Ptes.	Cts.	
Olot	I	27,085	'69	6,608	'10	4,700		5,000		1,393	'52	44,787	'31	Revisió de preus
Valls	I	28,901	'87	6,082	'92	1,100		5,000		1,320	'73	42,495	'52	
Sallent	II	28,762	'30	5,800	'85	1,100		3,000		1,311	'68	39,974	'83	
Borges B.	II	31,766	'15	5,898	'85	1,100		3,000		1,376	'18	43,141	'18	
Canet	I	36,995		7,150		970		5,000				50,116		Revisió de preus i aug- ment fonaments.
Vendrell	II	38,802	'91	7,250		1,200		3,000		1,580		51,832	'91	Pressupost acordat
Figueres	I	43,516	'03	7,250		1,200		5,000				56,966	'03	Pressupost acordat
Pineda	III	34,827	'70	7,150		1,100		2,000				45,077	'70	

Les Biblioteques d'Olot, Valls, Sallent, Borges Blanques i Pineda, del mateix tipus, són iguals a la de Canet

Segons el que s'ha dit ens caldria consignar:

	Pessetes
Per quatre biblioteques a Barcelona, a 60,000 pessetes una.	240,000
Per onze biblioteques, a 45,000 pessetes una	495,000
Llibres per a les onze biblioteques, a 10,000 pessetes per cada biblioteca	110,000
En total	845,000

Més : perquè pugui la Biblioteca de Catalunya adquirir determinades sèries científiques de llibres i de revistes, algunes de ventureres i difícils de trobar en temps normal, aprofitant l'avinentesa del baix canvi de moltes monedes europees, consignem 25,000 pessetes, que fan pujar en total a 870,000 pessetes la consignació per a biblioteques.

Arxius. — La veneració i cura dels arxius, tant civils com eclesiàstics, ha estat un fet molt general i constant a Catalunya. Moltes vegades, la bona voluntat d'un particular o la iniciativa d'un arxiver, per si soles, han produït l'organització i aprofitament d'un d'aquells dipòsits sagrats de l'activitat pretèrita de la nostra nacionalitat. L'Institut d'Estudis Catalans ha treballat en aquest sentit des de la seva fundació; l'estudi de l'arxiu de Bagà, el de Sant Joan de les Abadesses, el de la Seu d'Urgell, havien estat organitzats abans que la Diputació de Barcelona assignés una quantitat per a aquestes investigacions. Així mateix s'havia preocupat, amb l'auxili vigilant de l'esmentada corporació, de l'estudi i catalogació de les Biblioteques : un catàleg dels manuscrits lul·lians de Munic, el dels de la Biblioteca tirolesa d'Innichen, en són bona prova. Posteriorment, ha pogut l'Institut ampliar aquesta acció : un concurs d'arxiu ha estat anualment convocat, i en fomentar la cura d'aquests dipòsits documentats ha permès millorar llur instal·lació, així els arxius de Cervera, Manresa, Balaguer, etc. Una acció semblant s'ha anat realitzant en les Biblioteques, restaurant els còdexs preciosos, contribuint o encarregant directament llur catalogació, com a les Seus de Tortosa i Lleyda, per exemple. Queda, però, encara una llarga feina a fer, donada la riquesa enorme documental de Catalunya, abans no siguin ben coneguts i posats a disposició dels estudiosos els fons que integren els arxius i biblioteques catalans, feina aquesta que ha d'anar acompanyada d'una millor instal·lació d'aquells arxius i biblioteques que ho necessitin. Cal també pensar adquirir aquells fons documentals o

bibliogràfics que, per la dificultat de llur consulta o la inseguretat de llur permanència, convingui recollir en la Biblioteca de Catalunya.

Per atendre aquest servei d'estudi i catalogació de documents i arxius, i a l'eventual adquisició dels fons en què concorrin les circumstàncies esmentades fent aconsellable llur adquisició a juí de la direcció de la Biblioteca de Catalunya, consignem 100,000 pessetes.

(Continuarà.)

Informació

Organismes de govern

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA. — *Consell de Pedagogia.* — *Curs de Fotografia.* — Degut a la petició efectuada per molts dels alumnes assistents als cursos de l'Escola d'Estiu de la Mancomunitat de Catalunya, la seva direcció, degudament autoritzada, organitzà un Curs de Fotografia a càrrec del Prof. D. Jaume Ribera. Les classes d'aquest curs començaren el dia 2 d'agost, donant-se al Laboratori fotogràfic de l'Institut de Química aplicada, de dos quarts de cinc a dos quarts de sis de la tarda.

Curs de M. E. Claparède. — L'Escola d'Estiu comunicà el programa del curs de M. Eduard Claparède, que fou com segueix:

Dies 19, 20, 21 i 23 d'agost, a les deu del matí, a la Universitat Industrial, lliçons del curs «Psicologia de la intel·ligència».

Dies 24 i 25 d'agost, a la tarda, lliçons sobre «L'Escola i l'Educació social» i «Orientació professional».

Per l'assistència a les lliçons sobre «Psicologia de la intel·ligència» i «L'Escola i l'Educació social», era absolutament precís la inscripció a l'Escola d'Estiu.

La conferència sobre «Orientació professional» fou pública i s'organitzà d'acord amb l'Institut d'Orientació Professional de la Mancomunitat de Catalunya i Ajuntament de Barcelona.

Inauguració de l'Exposició d'Herbaris. — El dia 17 d'agost va inaugurar-se l'Exposició d'Herbaris, anexas a l'Escola d'Estiu de la

Mancomunitat. Va presidir l'acte, en representació de la Mancomunitat de Catalunya, el diputat Sr. Massó i Llorens, acompanyat del secretari interí de la Junta de Ciències Naturals, Dr. Font i Quer, dels membres del Consell de Pedagogia Srs. Campalans i Homs, d'alguns professors de l'Escola d'Estiu i del secretari del Departament d'Ensenyament primari i secundari Sr. Galí. Després de visitada l'Exposició, el Sr. Galí va explicar als concurrents la significació i abast de l'actuació del Consell de Pedagogia a favor dels mestres i de l'ensenyament primari, enumerant les diverses organitzacions de publicacions, Escola d'Estiu, Biblioteca del Consell de Pedagogia, les quals s'han sumat als Concursos d'Ensenyament primari, que han rebut tan favorable acollida, i l'Arxiu de treballs escolars, on el Consell de Pedagogia es proposa col·leccionar a disposició del públic els productes escolars que els mestres desitgin confiar-li. Va dir, així mateix, el Sr. Galí, de la pròxima i definitiva instal·lació del Laboratori i dipòsit de material d'estudi pels mestres, juntament amb local per a conferències i sessions íntimes.

El Sr. Massó i Llorens, va felicitar els concursants, remarcant la importància dels treballs exposats i posant de relleu la tasca de la Mancomunitat per a la millora de l'ensenyament a Catalunya.

També va ésser visitat l'Arxiu de treballs escolars, on poden veure's mostres de la majoria que van ésser exposades l'any passat.

Centres docents i de cultura

ATENEU OBRER DE BARCELONA. — *Curs de 1920-1921.* — Prosseguint la seva tasca, començarà el dia 1.^r de setembre en aquesta entitat cultural el curs de 1920-1921.

En obrir de nou les seves portes, ofereix als obrers els ensenyaments que fins ara ha vingut donant, cada vegada més perfeccionats, i cada dia més adaptats a les necessitats modernes, juntament amb alguns de nous.

En les classes de dia es procura ensenyar als nens segons el sistema pedagògic més modern i reconegut com a més pràctic per a les tendres intel·ligències.

Les classes del vespre, que tant de renom han adquirit, seguiran en el curs 1920-1921 les mateixes que en l'anterior, més la taquígrafia i mecanografia seguint els procediments que tan excel·lent resultat han donat fins ara.

Les classes de peritatge mecànics i electricistes han estat objecte

d'una extraordinària ampliació, havent-se augmentat el nombre de professors perquè els alumnes puguin estudiar «totes» les assignatures d'aquestes carreres.

Les assignatures establertes per al curs de 1920-1921, són les que s'indiquen a continuació:

Classes de dia : Elemental i superior (castellà i català), amb nocions de francès i dibuix.

Classes de nit : Elemental i superior, Aritmètica, Gramàtica, Dibuix artístic i antic amb nocions de perspectiva, Arts industrials, Dibuix industrial i geometria, Delinians d'Obres públiques, Teneduria de llibres, Francès, Anglès, Solfeig, Piano, Peritatges mecànics i electricistes, Taquigrafia i Mecnografia.

Les classes començaran el 1.^r de setembre, llevat de les de Peritatges, Idiomes, Teneduria, Taquigrafia i Mecnografia, que començaran per octubre.

ESCOLA ELEMENTAL DEL TREBALL. — *Conferència sobre els problemes de l'aprenentatge.* — El dia 5 d'agost el degà de la Secció de manyans de l'Escola del Treball, D. Josep Serrat i Bonastre, donà una conferència sobre «L'aprenent a l'escola i al taller».

El conferenciant començà comentant l'exclamació : «No li ha bons fadrins» que cada dia se sent dir més als amos, i que a ell, va dir, li fan venir ganes de preguntar qui en té la culpa. Examinant les causes d'això, assenyalà com a causes generals : el règim de llibertat econòmica absoluta que, sense un fort esperit de ciutadania, fa del món una màquina sense regulador i condueix a veritables monstrositats que en aquests darrers temps han fet necessari l'intervencionisme de l'Estat. Concretant més la qüestió, comparà la gènesi de l'aprenent antic, fill d'un amo o d'un fadrí distingit que es formava al costat dels seus pares amb la de l'aprenent d'avui, fos en les masses obreres que la invenció de la màquina de vapor ha agrupat en grans fàbriques, desnaturalitzat en moltes indústries pel maquinisme americà, que permet treballar amb manobres, la qual cosa no impedeix que segueixin necessitant-se bons fadrins per a caps de colla, per a preparar les matrius i per a feines que no poden emprendre's en sèrie.

És necessari doncs, va dir, tornar a l'aprenentatge ben fet; però, tenint en compte l'evolució de la indústria, aquest aprenentatge

no pot fer-se al taller solament, sinó que ha d'anar acompanyat de l'escola. Per certs oficis que es podrien anomenar oficis rics, hi ha en alguns llocs l'escola d'aprenentatge, on els joves aprenen llur art abans d'entrar a treballar a la indústria, com succeeix en les escoles de rellotgers que hi ha a Suïssa. Però per l'art de la construcció de màquines, el conferenciant judicà impossible aquest sistema per massa car, i es mostrà partidari del sistema mixt : que l'aprenent es formi al taller on es guanya la vida i vagi al mateix temps a l'escola, que fins podria en alguns casos intervenir en els tallers perquè l'ensenyament i la pràctica fossin acoblats i graduals.

Però judicant això molt difícil, donada l'organització social del dia, exposà la missió de l'escola d'aprenents, tal com la del Treball, per exemple, en la qual, demés de la cultura general i tècnica que reben els alumnes, es contribueix a llur formació manual, partint d'un programa de pràctiques graduals que puntualitzà, com a exemple, el cas de l'aprenent torner. Aleshores, va dir, l'alumne té una guia del que li convé, i encara que al taller ha d'oobeir a qui el paga, podrà escollir els tallers on trobi un treball més graduat i fugir sobretot de la màquina automàtica, on no aprèn res, i que, segons el conferenciant, s'hauria de prohibir, per la llei, per als nois joves que estant formant-se. Pot donar-se el cas, va dir, que als dos anys d'aprenentatge o als setze d'edat, un aprenent torner, en lloc de guanyar 3 o 4 pessetes, en guanyi 7 en una màquina automàtica, però és millor que se sacrifiqui un xic pensant que si segueix així, pot arribar a vell sense passar de les 7 pessetes, i que si té paciència d'anar aprenent l'ofici, el seu esdevenidor pot ésser molt millor.

L'escola, acabà dient el Sr. Serrat, pot marcar l'orientació del treball útil, i fer que l'alumne aprofiti a la fàbrica totes les ocasions que se li presentin per practicar-se en allò que més li convingui saber, despertant en ell aquest desig d'aprendre que no és més que una forma de l'esperit de perfecció sense orgull que, acompanyada de la bona voluntat entre els homes, han d'ésser el dos puntals de la societat futura.

Beques per a obrers. — L'Escola Elemental del Treball ha obert un concurs entre els seus ex-alumnes, per a la concessió de tres beques, de 1,800 pessetes anuals, generós donatiu de la Mancomunitat de Catalunya, destinades a satisfer les despeses d'estudi

per a seguir alguna de les carreres de les Escoles Tècniques Superiors de la Universitat Industrial.

Els aspirants havien de pertànyer a famílies mancades de recursos per atendre directament a la seva cultura tècnica superior, i presentar les seves sol·licituds a les oficines de l'Escola durant el mes d'agost.

A la secretaria de l'Escola, eren facilitades totes les dades referents a les condicions del concurs.

Amb aquesta nova activitat de l'Escola, obre la Mancomunitat de Catalunya la via que ha de dur-nos a la veritable solució del transcendental problema de la cultura popular : la Universitat oberta a la intel·ligència.

INSTITUT DE LA DONA QUE TREBALLA. — *Ensenyament d'infermeres.* — Des del dia 16 d'agost fins el 31 d'octubre es donaran diàriament en la seva Escola, de sis a set de la tarda, els ensenyaments exigits per a ingressar als nous cursos d'infermeres del Montepío de Santa Madrona.

Els ensenyaments teòrics i pràctics per a les infermeres generals compendran dos anys acadèmics, desenrotllant el programa de les diferents especialitats els directors dels dispensaris de la Institució.

Les infermeres superiors seran en nombre limitat, admetent-se'n algunes amb el caràcter d'internes a la Clínica de l'Institut, carrer de l'Escorial, núm. 177, torre. La durada d'aquests ensenyaments serà de tres anys naturals.

A les infermeres generals i a les superiors se'ls expediran els títols corresponents.

El curs general de les infermeres del Montepío de Santa Madrona començarà el 1.er de novembre vinent. Per a ingressar-hi serà precís acreditar que es posseeixen els coneixements d'ensenyament primari.

El dret de matrícula serà de 25 pessetes, i per a les persones que acreditin viure de llur treball, serà de 10 pessetes.

També s'obrirà el 1.er de novembre un curs de Física i Química aplicada a la Medicina, a càrrec de la Srta. D.ª Concepció Ferran, directora d'Indústries Químiques.

Es donarà al laboratori de l'Escola, essent la durada d'aquest curs de cinc mesos, anunciant-se oportunament els dies i hores que

tindrà lloc. La matrícula serà de 25 pessetes i de 10 pessetes per a la persona que acrediti viure del seu treball.

L'alumna que desitgi ingressar en aquest curs haurà d'acreditar conèixer el sistema mètric decimal, proporcions i regla de tres.

La matrícula del curs preparatori va inclosa en la dels esmentats anteriorment.

Per a reglaments i informacions, dirigir-se a la Secretaria general, Baix de Sant Pere, 1, 3 i 5 tots els dies feiners, de sis a set de la tarda. Les sol·licituds per a infermeres superiors hauran de presentar-se a la mateixa Secretaria abans del dia 15 de setembre.

UNIVERSITAT CIENTÍFICA I LITERÀRIA. — *Junta de Beques.* — La Junta de Beques de la Universitat anuncia la provisió de les següents beques:

«Beca Antoni de Gimbernat», fundada per l'Ajuntament de Barcelona. Dotada amb la quantitat anual de 1,000 pessetes, durant el període de la llicenciatura, el doctorat i un any d'estudis a l'estranger. Ha de proveir-se en un alumne de qualsevol de les quatre seccions de la Facultat de Ciències d'aquesta Universitat.

«Beca de la Diputació de Barcelona». Dotada amb la quantitat anual de 900 pessetes, durant la llicenciatura. Ha de proveir-se en un alumne de qualsevol de les quatre seccions de la Facultat de Ciències d'aquesta Universitat.

«Fundació Dr. Pere Esquerdo». Primera beca : Per a pagar estudis del batxillerat, amb la dotació anual de 500 pessetes. — Segona i tercera beques : Per a pagar estudis de Medicina a la Universitat de Barcelona, amb la dotació anual de 750 pessetes cadascuna. — Quarta i cinquena beques : Per a cursar el doctorat i ampliar estudis de Medicina, durant un any, a Madrid, amb la dotació de 1,200 pessetes cadascuna. — Sisena i setena beques : Per a estudis de Medicina a l'estranger, durant un any, amb la dotació de 1,200 pessetes cadascuna.

«Beques Museu-Universitàries», fundades per la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Ha de proveir-se la primera de les dites beques, destinada a pagar estudis a un alumne de la Facultat de Ciències, secció de Ciències Naturals, de la Universitat de Barcelona, amb la dotació anual de 1,000 pessetes.

«Pensions anuals de l'Estat». Primera : Una per a la Facultat de Filosofia i Lletres. — Segona : Una per a la Facultat de Dret.— Tercera : Una per a la Facultat de Ciències. — Quarta : Una per a la Facultat de Medicina. — Cinquena : Una per a la Facultat de Farmàcia. El màxim d'aquestes pensions és de 750 pessetes per Facultat.

Les altres condicions s'especifiquen en el cartell-convocatòria fixat al Rectorat, a les Facultats, Instituts de segona ensenyança i altres centres docents del Districte Universitari.

Catalunya, València i Mallorca

ALFORJA. — Conferència de J. M. Gich. — La darrera conferència donada a la Jovèntut Nacionalista d'Alforja anà a càrrec d'En Josep Maria Gich.

La doctrina nacionalista — digué — no és comparable a les polítiques de partit existents dins de cada Estat per a obtenir-ne el govern.

No hem d'entendre per Catalunya el tros de terra limitada pels Pireneus, Mediterrani, Cènia, Algàs, Ebre, Segre i Cinca. Això són límits arbitraris.

La història també és un factor imprescindible dels pobles, car aqueixos difícilment se sostrauen als costums tradicionals, però no hem de creure que «els morts governin als vius». Això voldria dir estancament i rutina; nosaltres, sobre la tradició, hi hem de posar un ideal de progrés, el qual ens col·loqui a l'avantguarda de les nacions.

És un element decisiu per a la reivindicació nacionalista la llengua — continuava—. Per això el poble que la perd és mort i la història no se'n preocupa.

Així com la llengua conserva el caliu de l'amor patri, quan en un poble hi ha un renaixement nacionalista, el primer que es desenrotlla és la llengua dins la literatura; aquest és el motiu pel qual Irlanda, malgrat haver perdut la seva parla per adoptar l'anglès, ha obtingut un gran desenrotllament ara amb l'estat revolucionari.

En els pobles progressius, els homes, per viure en societat, tenen necessitat de crear un dret per resoldre llurs problemes.

A Castella fou imposat per Alfons X el Savi; a Catalunya fou recollit de l'ús i costums del mateix poble, i recopilat en els Usatges, Costums de Tortosa i Consolat de Mar, referent a Dret Marítim,

format per un tribunal de Barcelona que es dedicava a resoldre pràcticament els problemes que es presentaven, i que fou tan important que l'adoptaren la major part de nacions, regint fins el segle XVII.

L'aparceria dins del problema agrari és una modalitat del dret que ha fet retardar l'aparició del socialisme i sindicalisme a Catalunya. Amb tot i els aventatges que ens ha donat aquest dret, veiem que a la Constitució de Cádiz ja digueren que «unos mismos derechos regirán en todo el reino», i per si no n'hi havia prou, ha vingut el Tribunal Suprem a revocar la formació d'hereus en fer els capítols matrimonials, per veure si destrueixen la família catalana.

Resumirem, doncs, dient que Catalunya és una voluntat; l'ànima del poble que es manifesta en el dret, llengua, història, en tots els rams de la civilització, i que existirà mentre els catalans ho sentim i volguem.

Tots els pobles tenen el seu hivern — acabava l'orador — tal fou per nosaltres el segle XVIII, però vingueren després els Jocs Florals, les Bases de Manresa, la Solidaritat; avui estem en el període intel·lectual i voluntarista que ens ha de portar a l'obtenció d'una autonomia ampla que doni lloc a una federació ibèrica de les diverses nacions que formen la península.

MALLORCA. — Pel Dret català. — En Lluís Martí, representant la veu de la terra, ha dirigit al nostre Ajuntament una exposició fent constar la seva protesta contra l'actuació del Tribunal Suprem contra el nostre Dret.

En l'exposició es diu que no es tracta de reivindicar un sistema jurídic contra l'actual, ni tan sols de demanar el que han concedit ja moltes nacions : facultar a les regions per a fer les seves lleis i, a la vegada, una organització, una jurisdicció de dret; sinó únicament de fer constar que fins que el Suprem ha comès tal atropell (ordenant l'aplicació a Mallorca de la llei dita de «mostrencos») ha regit en la nostra, en qüestions de successió, el Dret romà.

I no és sols aquest el fet, sinó que en el període culminant de l'absolutisme a Espanya, desfet ja el regne de Mallorca, Felip V encara va confirmar la nostra illa en el seu dret, de manera que la tasca destructora de la nostra manera d'ésser jurídica, que ni Felip V va arribar a fer, ha correspost a un Tribu-

nal Suprem del segle xx, que ha hagut d'extralimitar-se en les seves funcions.

L'exposició, les últimes paraules de la qual són de record per als temps històrics de la Conquesta, va signada per persones de gran vàlua.

MATARÓ. — Visita. — Les senyoretas del Curset d'Estiu d'alumnes de l'Ensenyament domèstic que té establert la Mancomunitat, van anar a Mataró, acompanyades de la Srta. Na Concepció Ferran, professora de pràctiques de Química elemental, amb l'objecte de visitar el Casal de l'Obrera, per a estudiar el funcionament de l'ensenyament domèstic establert en la dita escola.

Les senyoretas visitants, que són totes titulars del Magisteri Nacional, pogueren capacitar-se bé de la importància que té aquest ensenyament en el Casal de l'Obrera, per les detallades explicacions que els donaren el director del Patronat i la professora del dit ensenyament, Srta. de Xammar.

OLOT. — Conferència del Dr. Cardó. — En el Casal Català, el canonge de Barcelona Dr. Cardó, va donar-hi una conferència sobre «Concepte biològic de la llibertat».

La conferència fou un estudi biològic del què és la llibertat, en la primera part, i en la segona una aplicació dels principis sentats a la reivindicació de la llibertat de la nostra terra, esclavitzada per un poder foraster, per una llengua intrusa i per un dret civil que no li és propi.

REUS. — Reconstrucció del Centre de Lectura. — L'exemplar patrici N'Evarist Fàbregas, comprenent que era indispensable renovar el Centre de Lectura de Reus, portat pel seu gran amor a la societat que ell havia presidit en data ja llunyana, oferí graciosament la quantitat necessària per a l'adquisició del vell edifici que el Centre ocupava al carrer Major, i altres solars veïns, per a ésser enderrocats i en son lloc aixecar-hi un veritable palau, que En Fàbregas, ofrena a Reus per a profit dels nostres conciutadans i honra i orgull de Catalunya.

Fa quatre anys que es treballa en la construcció d'aquest edifici.

Per a donar una idea aproximada de l'obra, descriurem somera-

ment el plànol de construcció que s'està realitzant : La planta baixa la formen una entrada vestíbul de 22 per 7 m.; una sala de gimnàstica i esports de 18 per 7 m.; una sala d'espectacles amb planta baixa i tres pisos, amb una superfície de 700 metres; una altra sala de conversa de 10 per 4 m.; una cambra per a banys i dutxes; un pati de llum de 14 per 3 m.; una sala de cafè de 20 per 7 m.; una sala de descans de 22 per 8 m.; i altres dependències, com guarda-roba, waters, etc.

La mateixa superfície de la planta baixa està distribuïda en el pis principal de la següent manera : «hall», sala de periòdics i revistes, biblioteca, sala d'exposicions, de descans, de conversa, cafè, secretaria, majordomia i telèfon. Al primer pis : Museu, sala de conferències, dependències per a les set seccions que componen l'entitat, cambra fosca per la fotografia i laboratori. Al segon pis : galeria fotogràfica i aules per a les ensenyances que comprenen totes les assignatures de comerç, de coneixements útils a la dona, d'arts gràfiques i de música en tota la seva extensió. Remata l'edifici un temple per a observacions meteorològiques. L'obra es realitza seguint el projecte i sota la direcció del distingit arquitecte D. Josep Sené, qui també ha posat graciosament al servei de tan bona causa la seva voluntat i la seva intel·ligència.

Ultra el que havem ressenyat, ens cal parlar de l'adquisició d'uns terrenys que confronten amb l'edifici descrit, que seran convertits en naus destinades a l'establiment de tallers, on faran les pràctiques els deixebles que concorrin a l'Escola d'aprenents del Centre que funcionarà sota el mateix pla de l'Escola Elemental del Treball de Barcelona.

El cost total d'aquestes obres, pròximes a ésser acabades, ascendirà a més d'un milió de pessetes, que són les que haurà donat graciosament l'Evarist Fàbregas.

Tant bell exemple ha començat a tenir imitadors, puix que un altre reusenc, En Miquel Ventura i Balañà, ha donat la seva biblioteca, composta de 7,000 volums, de gran vàlua, i el seu Museu, en el qual es troben objectes d'alt interès arqueològic, al Centre de Lectura.

D. Eduard Toda i Güell ha promès, demés, altres 2,000 llibres per a la mateixa Biblioteca, que, en ésser novament inaugurada, comptarà amb més de 16,000 volums.

SABADELL. — *Discurs de D. Magí Morera i Galícia.* — En el Concurs Literari celebrat a Sabadell l'esmentat senyor féu aquest parlament:

Excel·lentíssim Ajuntament; senyores; senyoretetes; senyors:

Déu faci que l'esdevenidor d'aquesta ciutat de Sabadell, de fama mundial tan ben guanyada, sia digne del seu passat com del seu present. I en aquestes breus paraules prengui cadascú la salutació més coral, més afectuosa, més respectuosa, què em surt del fons del cor, avui que ocupo un lloc més preeminent del que m'escauria ocupar i que és la primera vegada que tinc l'honor i el plaer de trobar-me davant de tan escollida concurrència en aquesta vila que per primera vegada visito.

Sigui això, davant del formós espectacle que tinc a la vista, de bon averany, i faci que a mi me'n vingui alguna prosperitat espiritual d'haver passat per aquesta formosa terra i a vosaltres també us en quedi sisquera el bon record de què hi ha passat un fill fervent de Catalunya i, per conseqüència, un germà de tots els bons catalans.

No em puc sostroure a l'ambient de pena que ens envolta a tots. El cel no és pas clar i els vents no són pas dels més favorables perquè el bon gra grani i la bona flor arribi a fruitar. Hi ha vents de tempesta pel món, tants, en aquests moments precisos, que boi sento avui un cert encolliment en dedicar atenció i afecte i consideració a coses que no siguin aqueixos vents; que hi ha tempesta al nostre entorn.

Cal pensar, però, que els homes de fe no temen les tempestes; cal pensar, però, que vinguin els que vinguin i siguin els que siguin els dies que puguin succeir als presents, aquella amor que ens mou totes les ànimes i tots els enteniments al servei de la nostra terra, arribarà també a fruitar la benaurança d'aquells dies més formosos, d'aquells dies més gloriosos i més serens que lluiran per a la nostra terra. I, entre tant, lluitant i lluitant sempre, uns cops tirant l'àncora a terra, altres tirant l'àncora al mar, altres tirant l'àncora a l'aire, als núvols, cel amunt, arribi la nostra barca a port i tots aquells que avui podrien ser motius de pena seran motius de gaubança, en recordar els dies que ara passen quan arribin els dies més esplendorosos del demà.

Em sostrec, doncs, d'aquests vents desfavorables per a una festa com la present i pensant en les finalitats i en la transcendència

que es persegueix en un concurs com el d'avui, tracto d'allunyar la boira penosa i desagradosa que ens envolta; i pensant sols en la festa d'avui, trec llum de la que brolla de molts ulls que tinc la joia de contemplar i trec calor de la foguera del gran nombre de cors que aquí bateguen, i pensant així entro amb certa confiança de què no hi haurà inconvenient ni desgrat en què parlem de lletres.

Parlem, doncs, de lletres, com si el temps estigués ben serè. Però, parlem de lletres com del sentit més espiritual de la pàtria, amb tot l'enlairament de l'intel·lecte i amb tota l'eficàcia de la cultura, que han d'ésser com la flama blava de la foguera que puja cap al cel i que té una blavor que es confon amb la del cel, en tant que a baix, en la foguera, es consum la vida. Aquesta és la idealitat que perseguim quan parlem de lletres. No fem literatura per esbarjo, per a passar el temps, sinó per amor a la pàtria, i, sobretot, per l'engrandiment del verb de la pàtria i pel conreu del verb de la pàtria, perquè el verb de la pàtria sigui cada dia més perfecte i més pur i tingui manifestacions més esplendoroses, perquè el verb és la veritable significació de la nostra espiritualitat, i tant com el verb sigui esplèndid, voldrà dir que ho és també l'espiritualitat nostra.

I em fa parlar de coses de lletres la consideració que el Concurs d'enguany, d'aquest Concurs en què ens trobem, és un Concurs caracteritzadament literari. Doncs, si és literari, parlem de coses que facin relació amb la matèria d'aquest Concurs.

I jo aprofito el moment per a parlar-vos de coses que fa temps em pessigollaven l'esperit, que fa temps em tenen amb certa frisança i que avui vos contaré senzillament, boi com qui fa una confidència.

La confidència és...

Els que, com jo, han arribat al cim de la muntanya de la vida i ja en davallen, es troben en situació completament diferent dels que hi munten. Quan es munta la muntanya no es veuen sinó els que van al davant i el cim de la muntanya; i quan un ha començat de davallar, el cim de la muntanya es perd un poc i, no obstant, es veuen tots els que puguen i els que hi són i es domina el paisatge.

Doncs, jo, en aquesta situació, contemplant el moviment ascensional de les lletres catalanes, he notat un fet que a primera vista

sembla que és un fet vulgar i que és el pa de cada dia de totes les literatures. Aquest fet consisteix en què els moviments literaris s'alimenten de direccions noves que saben imprimir a l'obra esperits escollits que van brollant i cada esperit nou determina un corrent i cada corrent desperta un entusiasme i cada entusiasme fa florada i aquells moviments floreixen mentre té eficàcia el moviment inicial; i quan el moviment inicial decau, la flamarada es va apagant, el moviment s'extingeix, com si tal moviment no hagués existit. Això, a tot arreu passa. Però també passa a tot arreu que quan aquests corrents, determinats per esperits escollits que brollen i brillen i perden després la seva eficàcia, quedant sempre d'ells quelcom, es troba ja una base de sustentació de l'esperit literari; i a aquella base de sustentació han de recórrer, per a reprendre la marxa i sentir-se enfortits, els continuadors de tot moviment que minva; són els passats, són els clàssics, els que alimenten les mentalitats que han de fer la represa que manté la constància de l'esperit nacional cada vegada que aquell moviment que s'havia produït arriba a perdre virior i fins arriba a anorrear-se. Això fa que aquests moviments siguin salvadors de totes les literatures.

I, en canvi, en nosaltres no s'ha realitzat així. Aquests moviments els hem tingut i els tenim. Els esperits escollits, els enginys de primera força, els hem tingut i els tenim. Déu ens els conservi i ens els prosperi. Però, cada vegada que aquests moviments s'han efectuat i ha vingut la davallada en la seva intensitat, haureu notat tots, senyors, els que seguïu aquests moviments, que s'ha produït com un silenci, com un estancament, com si de sobte tot desaparegués i no hi hagués l'afany de què surti una altra espiritualitat a renovar el moviment perquè aquest no s'exhaureixi.

Per què no mirem cap als clàssics, també?

Aquest és el punt capital de la meua confiança.

Nosaltres també en tenim, de clàssics; però val a dir que no tenim els que hauríem tingut si la nostra espiritualitat no hagués sofert l'ensopegada, la parada, que va sofrir i fins fa poc no ha reprès la marxa.

Els nostres clàssics foren els primers que reberen la influència del moviment poderós dels humanistes italians. *La Divina Comèdia*, es pot dir que tot just era feta a Itàlia i ja era coneguda a Catalunya i en català. Tota la nostra gent de lletres pren el seu alè, tota beu en els humanistes italians; en feren substància pròpia,

però tota l'obra literària rep la força d'aquells enginys i la galania d'aquell nou moviment que surt al món per a donar una nova florada a la humanitat amb una cultura nova.

Però els nostres clàssics visqueren en el període de la dorada del seu geni i no arribaren al període del fruitar. Abans de fruitar, les boires històriques planaren damunt la nostra terra i aquelles boires deixaren sense eficàcia el moviment iniciat.

D'aquí ve que nosaltres no poguem anar avui als nostres clàssics, a beure a plena doll, a beure en pròpia deu, la vida de l'esperit que necessitaríem per a refer la vida de la nostra espiritualitat, a fi que prengui tot el seu esplendor, perquè els nostres clàssics no completen el seu cicle, perquè no arriben a la plenitud de l'actuació.

I llavors, què farem? Reprendre el moviment en el dia en què el deixarem? No. Perquè els quatre cents anys que hi han passat pel damunt no han passat endebades. Aquests quatre cents anys impedeixen que reprenguem el moviment en el segle XVI, en què es va estroncar la nostra literatura auctòctona, han imposat mentalitats, idees, maneres, connexions i espiritualitats i no cal pensar que reprenguem el moviment des d'aquell tràgic moment fins als nostres dies.

És, doncs, que la situació no és favorable? És que estem condemnats a no reprendre un moviment literari que arrenca de soca arrel dins del moviment general? Sí. I aquesta és la confidència.

La confidència és que jo m'he fet la idea que nosaltres podem recórrer als nostres clàssics, en un sentit i amb un objecte. En el sentit d'estudiar-los amb relació amb els pares dels nostres clàssics, en els clàssics dels nostres clàssics, en els humanistes italians; i estudiant els primers i veient de quina manera pogué penetrar l'enginy dels humanistes italians en l'enginy català, arribarem a saber com és produí aquella compenetració i arribant a descobrir aquella compenetració arribarem també a percebre el veritable esperit que en reberen i del qual se sentiren vitalitzats; i llavors, si sentim nosaltres aquesta compenetració, sentirem bategar la continuació dels clàssics amb tot i els quatre cents anys de polsaguera, de polsaguera maleïda, que han passat per damunt de tot.

Això és el que jo entenc que ha d'ésser un remei.

Si nosaltres arribem a descobrir com es va produir aquest fenomen de la influència dels clàssics italians sobre els clàssics cata-

lans; si arribem a descobrir les solidaritats i les modalitats amb què es va produir aquella meravellosa «endòsmosi» de la Minerva dels italians en el Renaixement en la llengua que es trobà parlada Ramon Llull; si descobrim aquella espiritualitat de nou, podem tornar a l'antiga perfecció, al mateix fenomen, perquè si els clàssics alguna cosa proven, és que el català del Renaixement es troba dins de les arrels italianes com dins de les pròpies arrels.

Això, tal vegada, dit en aquesta forma esquemàtica i en quatre mots, és, potser, confós, i no arribi amb la claredat que jo voldria. La cosa tindrà nous desenrotllaments i tindrà major claredat.

Jo el que dic, el que demano — i aquesta és la manifestació que aquí em proposava fer — és que s'estableixi una aula, una càtedra de clàssics catalans en relació amb les seves fonts i que aquesta càtedra sigui la que faci aquests treballs per a descobrir i percebre com s'efectuà la influència i la compenetració d'un esperit dins de l'altre, aconseguint, com a fruit, que jo entenc seria excels, que es recobrin per a la nostra llengua literària i es vegin ben patents, ben manifestes, aquelles galanies, aquelles subtileses, aquells encisos d'oïda, aquelles perfeccions, que no trobem en aquells clàssics nostres i que tot just si obirem avui, perquè sembla que el temps ho ha cobert de polsaguera. Sembla que ja no sabem percebre, sembla que ja no percebem les galanies de llenguatge de *Tirant lo Blanch* o les de Ramon Llull; i és que se'ns ha endurit l'oïda i no ens poden arribar a l'esperit aquelles galanies, aquelles perfeccions i aquelles subtileses, totes aquelles coses, aquelles espiritualitats, que demanem no sols per a l'esplendor i formosor del verb literari, sinó per a la seva major excelsitud, la seva major purificació i la seva major noblesa.

Demano, doncs, des d'aquí, perquè qui ho hagi de sentir ho senti, que s'estableixi una aula en la qual s'estudiïn els clàssics catalans en les seves fonts. I com que aquest moviment és precís que sigui efecte d'una col·lectivitat, d'una munió, d'una gran unió d'esperits que convergeixin a aquest fi, a aconseguir aquest objecte, jo demano que, per arribar a aquest fi i aconseguir aquest objecte, fomentem idees i tractes amb aquella Itàlia, tan agermanada — tots ho sabeu prou bé — amb nosaltres en moments d'espiritualitat, recordant els més bells períodes de la nostra espiritualitat, en els segles de grandesa, que representen un imperialisme català en tots

els terrenys, aquelles idealitats que ells conrearen i que conreem nosaltres també...

Avui, precisament, la Itàlia es troba dins d'un moviment de juvenesa, que és tota tenacitat. Acaba de passar la guerra, la gran tragèdia; no n'ha sortit del tot, però se'n va deseixint i es troba amb un afany de viure que és un enamorament. Tot allò que en l'ordre de les lletres i les ciències es publicava abans de la guerra, no s'ha interromput i segueix publicant-se, però duplicat, triplicat, per major nombre de publicacions. Les premses de les grans ciutats d'Itàlia, de Florència, de Milà, de Nàpols, de Roma, estan en una vertadera febre de producció. Tota la Itàlia està treballant per un reviure i al cap i a la fi aquesta nota de reviure és una nota nostra, ja que Catalunya, en son fons, no sent altra nota enèrgica més que la de l'afany de reviure amb sa pròpia vida.

Doncs, si hi ha un poble en el qual hi ha arrels i saba que han alimentat les arrels nostres, si hi ha allí unes idees que tants cops han servit de ponderació, d'excitació i de millorament de les idees nostres, convinguem, tots els que ho pensem, que és de llei acostar-se a aquest moviment i a aquest poble i acostar-se a aquest poble amb generositat, amb l'afany purament de millorar la nostra espiritualitat, amb l'afany solament de treure'n profit espiritual. De vegades, d'aquestes aproximacions en vénen profits d'altre ordre; són com la torna de les bones accions; de vegades en vénen altres beneficis; però han d'anar al davant, no a reraguarda, sinó com a guarda d'honor, els moviments espirituals.

Jo, doncs, per al millor compliment dels fins de la cultura nostra, demano que algú hi pensi i que, pensant-hi, vegi si és hora, com jo crec que ho és, de fer nous enllaços que no signifiquin tutel·les que, de vegades, semblen massa interessades. Penso en una amistat que sigui ben generosa, perquè res no esperin de nosaltres, ni nosaltres d'ells; penso en una comunicació espiritual que serveixi de profit i de millora per a tots els que recíprocament es comuniquen; i qui sap, senyors, si cultivant amistats noves, espiritualitats noves, amb generositat, en surti d'aquests corrents d'espiritualitat més ennobliment dels cors, amistats vehements, intimitats generoses, garanties fermes, d'aquells que no vacil·len ni trontollen per qualsevol mal vent que vagi o vingui de Tànger?

Jo, doncs, des d'aquí invito a tots aquells que, sentint aquestes

idees, les trobin encertades i dignes de ser acollides, a la formació del grup d'Amics d'Itàlia, que prompte, dins de pocs mesos, dins de poques setmanes, tindran la primera ocasió de donar-se a llum amb motiu del centenari del gran Dant, que és el pare de les lletres italianes, i de relligar la pàtria del Dant amb la pàtria dels catalans i després eixamplar aquest corrent nou per a l'alliberament de corrents que algunes vegades, que moltes vegades, han planat massa sobre la nostra ànima, constituint un nou camí a la nostra expansió que seria penyora segura que la nostra espiritualitat hi guanyarà i la nostra cultura hi guanyarà; que aquest és el nord suprem de l'acció de tots els bons fills de Catalunya.

Això és el que jo volia proposar i aquesta és la idea que avui anuncio. Si és acollida, en tindrè un gran goig; si no, creuré que m'he equivocat. De totes maneres, és a Catalunya a la que hauré volgut servir. Catalunya és la que em fa parlar, i és Catalunya la que a vosaltres us ha donat paciència i noblesa de cor per a escoltar un parlament, que no he tingut, tant com desitjava, la cortesia de fer curt.

VALLS. — *La Biblioteca Popular.* — Durant el mes de juliol han concorregut a la Biblioteca de la Mancomunitat de Catalunya, 698 lectors, que han consultat 982 obres; de les quals corresponen:

Obres generals, 285; Filosofia, 5; Religió, 54; Ciències socials i Dret, 118; Filologia, 21; Ciències pures, 26; Ciències aplicades, 19; Belles Arts, 50; Literatura, 249; Història i Geografia, 126.

Una nova activitat es desenrotlla a la Biblioteca. El préstec de llibres a domicili ha estat començat amb resultats satisfactoris. Amb el poc temps que està establert, han sortit de la Biblioteca amb caràcter de préstec, 49 obres.

Aquesta xifra és tant més important tenint en compte que no ha minvat en res l'assistència a la Biblioteca ni en el nombre de llibres consultats en ella.

VICH. — *Mr. Walter W. S. Cook.* — Actualment es troba a Vich Mr. Walter W. S. Cook, professor de Belles Arts a la Universitat d'Harvard-Cambridge (Estats Units - Massach), qui en qualitat de delegat de l'Institut d'Arqueologia d'Amèrica, ha vingut a Europa per fer estudis científics sobre l'escultura i pintura me

dievals. La major part del temps l'ocupa presentment es en el Museu Arqueològic, en el qual fa una minuciosa investigació, singularment en les sales de pintura.

Comentaris

EL MALPARLAR. — Un poble, una raça, en el qual s'hagi gairebé connaturalitzat l'afluïment de les relacions de tota mena que comporta la jerarquia humana, és força llunyà d'assolir la seva fita ideadora. Hom sap com una part del nostre poble, més per incultura i atàvica inèrcia que no pas per conscient malícia, flastoma encara de Déu per carrers i places.

L'estudi d'aquest fenomen — que sortosament minva cada dia entre nosaltres — així com de les seves causes i dels mitjans per a fer-lo desaparèixer de la nostra terra ha estat fet amb serè esguard per l'il·lustre escriptor En Joaquim Ruyra en un fascicle editat per la Lliga del Bon Mot, el qual, com excel·lent impulsor de les idealitats culturals que perseguim, ens honorem transportant-lo a les pàgines de QUADERNS D'ESTUDI.